

~~Handwritten scribble~~
Dius in die Vita.

No 440 Rep II

2
EPITOME PRÆCE-
PTORUM

DIALECTI-

CÆ,

in usum

CLASSICORVM IN-
FERIORVM EX INSTITU-
TUTIONIBUS LOGICIS

compendiosè collecta

à

CUNRADO DIETERICO, S. S.

Theolog. D. Ecclesiae Ilmenensis Pastore

& Superintendente.

Editio III. correctior & auctior

præcognita & doctrinam de-
fallaciis.

*Sum Gratia & Privilegio Amplissimi & Illu-
dentissimi Senatus Rp. Erffurtens.*

Impensis Johannis Birckneri Bibliopola,
Anno M. DC. XXIII.

Ludi-magistri & Pædagogi salvere.

DEprehendi in aliquibus imparem in tradendis præceptis Logicis dexteritatem. Sunt namq; qui omnia & singula præcepta, ea serie, qua impressa, omnibus & singulis discipulis; sine discrimine ediscenda proponunt. At isti ordine infrugifero imperitè admodum, non sine deploranda discentium jactura, procedunt. Quid enim prædicabilia & prædicamenta, quid canonum & elenchorum doctrina, quid præceptorum anomaliam, exemplorum farragine, & aliena quàm plurima alia ad primos Logicæ elementarios? His qui ista injungunt, tam apti sunt imperitæ juventutis magistri, quàm apti insulsi ad pulsandam cytharam asini. Apage verò è Scholis ineptos ipsos & insulos asinos. Vos Ludi-Magistri & Pædagogi, si rectè discipulos vestros informare volueritis, hoc ordine procedite. Primis elementariis nihil præter nuda præceptorum rudimenta, ad unguemq; recitanda, deligenter primo semestri inculcate: Altero, simplices canones absque exceptionum anomaliis subjicite, & in his proveciores exercete. His fundamentis feliciter præsuppositis, reliqua demum quæ in Logicis supersunt, istis qui confirmatoris sunt ætatis ac judicii proponite, & ut verum eorundem usum intelligant, vestra industria providete. Hoc ubi ea, qua docet, fide ac discretionem feceritis, singularem laboris & diligentiam vestræ fructum animadvertetis. Ut facere absq; impedimento possitis, Epitomen hanc in vestri & discipulorum vestrorum gratiam edidi: quâ, qui vultis & potestis, benè uti velitis.

Salvete iterum Ludi magistri & Pædagogi atq; valete.

BONÆ INDOLIS ET
SPEI ADOLESCEN-
TULIS

GUILHELMO ANTONII, Marpurgensi.
PHILIPPO. JUSTO VIETORI, Giessensi.
CHRISTIANO - LUDOVICO à CAN-
TORAL, VVittenbergensi.
HELVICO DIETERICO, Kyrttorffensi.
PETRO HERMANNO NIGIDIO,
Marpurgensi:

Discipulis suis dilectis, S.

U I I N T R A D E N D I S
artium humaniorum discipli-
nis, hoc agunt, ut paucis, si non
omnia, attamen quàm pluri-
ma, eaq; maximè necessaria pro-
ponant, meo equidem iudicio
hoc agant, ut miris modis di-

scientiam memoriam perficiant, ingenium exco-
lant, animos incendant, studia promoveant, lite-
rarum nauseam adimant, nec non fastidiosos edi-
scendi labores præscindant. Quansopere namque
volixa & intricata docendi atque discendi ratio
non tam iuventuti Sobelastica, quam toti etiam
Rei literarie noceat, disciplinas obscuret, memo-

EPISTOLA

*viam enervet, ingenia hebetet, animos emaceret,
 studia retardet, discentes conturbet, iisdemq; lite-
 rarum fastidium detestando cum damno creet, vel
 illi soli norunt, qui fideli cura ac diligenti industria
 imperitam in Scholis pubem informant. Idem &
 ego meomet edoctus exemplo comperi: Ideoq; non
 tantum ante hac in gratiam provectorum meorum
 discipulorum Institutiones Logicas & Rhetoricas
 conscripsi, variisq; exemplis, regulis, canonibus &
 observationibus, pro ipsorum captu illustratas, in
 lucem edidi, sed & jam nunc in juniorum classi-
 bus inferioribus adhuc desudantium gratiam, bre-
 vem ex iisdem præceptorum præcipuorum ac cano-
 num epitomen compendiosa synopsis excerpere &
 evulgare volui. Id quod volui, communis postula-
 vit utilitas, materia suavit dignitas, discendum
 jussit commoditas, ipsa deniq; adegit necessitas. Vo-
 bis verò, discipuli & indolis & spei bonæ, quod in
 specie Epitomen hanc Logicam inscribo, facit inter
 alia quam plurima avitus, præcipue parentum ve-
 strorum splendor, qui tum generis & eruditionis,
 tum rerum in Ecclesiis & Academiis præclare ge-
 starum nomine, apud omnes pios & bonos summo
 jure & honore est celebratissimus. Quis enim est
 nescius (ut horum prius, qui pie antehac vita in
 Christo defuncti, memoriam e superis q. revocem.)
 qui & qualis fuerit Hieronymus à Cantoral Va-
 lentinianus, Nobilis Hispanus, Gregorij de Valen-
 tia, Jesuiticæ sectæ nostro seculo principis, germanus
 frater*

DEDICATORIA.

pater? Is quanquam in medio Papatu natus, & a
 Jesuitis à primis incunabulis informatus, singula-
 riter tamen illuminatione divina, veram Evangelij
 sinceri lucem agnovit, & ob intrepidam ejusdem
 confessionem adversa multa ab Hispanis passus, in
 Germaniam se contulit, ac tandem, non tam ob in-
 victam fidei constantiam, quam excellentem varia-
 rum scientiarum notitiam, Exoticarum lingua-
 rum Professor in illustri Academia VVittenbergensi
 à Sereniss. Electore Saxonie designatus est. Quam
 provinciam quanto cum honore administravit, vel
 hoc uno indubitato indicio constat, quod prematu-
 ra & insperata ejus mors viris doctissimis & litera-
 rissimis perquam acerba extitit, memoria verò ejus-
 dem adhuc dum honorificentissima apud bonos
 quosvis extet. Quis ignorat, quâ fide industriâ &
 dexteritate, Jeremias Victor, SS. Theol. D. Eccle-
 sie hujus nostræ per annos plurimos pastor, & vici-
 narum Hassiæ superioris Superintendens vigilan-
 tissimus, officium suum, dum viveret, administrâ-
 vit, & sic etiam post luctuosum obitum magnum
 sui desiderium Ecclesiis nostris excitavit? Quis non
 videt, quam insigni cum honore & magno Rei lite-
 rariæ fructu Academiæ huic nostræ hætenus præ-
 fuerint, & etiam nunc præsent, duo Senatus nostri
 celli & lumina plusquam illustria, optimus ille Pe-
 trus Hermannus Nigidius, J. U. D. Orat, Pro-
 fessor publicus, p. t. Rector Magnificus; & magnus
 ille Gothofredus Antonij, Academia Cancellarius.

EPISTOLA.

ruius Amplissimus, J. U. D. Antecessor & consilia-
 rius Hessianus primarius, Dd. fautores, collegae ac
 respective adfines & compatres mei plurimum ob-
 servandi atq; dilecti? De Johanne Dieterico, non
 ita pridem Ecclesiae Kyrttorffensis, nunc vero Butz-
 bacensis Antistite dignissimo, germano meo ut &
 unico ita & dilectissimo, nil referam, ne si vel mini-
 mum referrem, mihi met ipsi & meis abblandiri
 velle, aliis viderer. His ergo Viris Magnificis, Am-
 pliss. Reverend. Clariss. Doctiss. cum in lucem hanc
 mortalem divina benignitate progeniti sitis, ve-
 strum erit, ut laudatissimis ipsorum vestigiis insi-
 statis, quo sicut nominis & possessionis, ita & virtu-
 tis, eruditionis & honoris aviti ac patris genuini
 heredes esse possitis. Poseritis autem ubi solidioris
 eruditionis fundamentis in artibus Logicis feliciter
 in classibus Pedagogicis jactis, suo olim tempore
 disciplinas superiores indefesso studio ac labore su-
 perstruxeritis. Cujus rei gratiam cum jam partim
 ad classes Logicas vestro merito evecti sitis, partim
 in proximis futuris promotionibus ad easdem, Deo
 volente, transferri possitis, calcar vobis publica
 hac inscriptione addere volui, ut parentum vobis
 exempla ob oculos proponentes, majori cum alacri-
 tate utilissimam praeceptorum Logicorum scien-
 tiam, post vere pietatis & religionis exercitia, an-
 te omnia fideliter addisceritis, quo auspicatori
 cum successu in cepto studiorum vestrorum cursu
 procehi, ac tandem aliquando, Domina conatibus
 vestris

DEDICATORIA.

vestris pijs feliciter annuente, augusta eruditionis
solidae penetralia laudabiliter ingredi, nec non fa-
milia vestrae famam virtute propria gloriose exten-
dere possitis. Quod ut ex parentum vestrorum vo-
to, meo vero praeceptorumq; vestrorum nutu fiat,
saxit Deus ter Opt. Max. benignissimus. Pater lu-
minum, à quo omnis donatio bona & omne donum
perfectum descendit desuper, benedictus in secula-
rum secula. Scribebam in inchyta Hessorum GIES-
SEN A, ipsis Calend. Maij, Anno à Christo nato
1613.

V. P.

**Conradus Dieterich/ SS. Th. D.
Ecclesiae Ulmenis Pastor
& Superintendens.**

EPITO-

EPITOMES

Præceptorum Dialecticæ

PRÆCOGNITA SIVE
ΠΡΟΘΕΩΡΙΑ

de

SUBJECTO DIALECTICÆ.

1. Subjectum Dialecticæ est id, circa quod potissimum versatur & occupata est.
2. Estq; aliud Internum: aliud Externum.
3. Internum Logicæ subjectum est *mens si-
ve ratio, & Intellectus*.
4. Externum ejus subjectum, est *omnis res
ratione à Logico tractanda*.
5. In eodem autem Logica occupatur, non tranctando res ipsas, sive notiones primas; sed iisdem applicando notiones secundas.
6. Notiones primæ sunt ipsi rerum conceptus & nomina res ipsas statim significantia; ut *homo, animal, planta* (*entia naturæ, entia realia*.) A scholasticis dicuntur Nomina *πρῶτος* *ἰδέεω*; *primæ impositionis: primæ intentionis*. Quia, Boëthio teste, homines primo intenderunt rebus nomina imponere; post etiam notionibus seu terminis disciplinarum explicare.

7. No.

Dialectice.

7. Notiones secundæ sunt conceptus primis conceptibus impositi; sive nomina nominibus rerum arte imposita, ut *Genus, species, causa, effectum, syllogismus, enunciatio, &c.* (entia rationis) dicuntur à scholasticis Nomina secundæ impositionis, secundæ intentionis.

8. Rerum verò omnium classes & genera continet series Prædicamentorum.

9. Series Prædicamentalis est omnium rerum per distinctos ordines certo gradu facta dispositio.

10. Gradus Prædicamenti est distinctio, qua inferius à superiori dignoscitur.

II. Ejusmodi gradus sunt Prædicabilia.

De

PRÆDICABILIBUS.

Prædicabilia sunt tituli vocabulorum communium, qui ostendunt, quæ vocabula, quomodo aliis attribuantur.

Sunt autem hæc: Genus, Species, Individuum, Differentia, Proprium & Accidens.

I. GENUS

est nomen commune multis speciebus: & prædicatur de eis in quæstione, *Quid sit?* ut *cum queritur: Quid sit equus? respondetur: est animal.* Alias definitur, Genus Universale, cui species subjicitur.

A S

Genus

Epitomes Præceptorum

Genus est vel summum; vel intermedium. Summum est, cuius nullum genus est: seu, supra quod non est genus aliud.

Dicitur etiam universalissimum genus & generalissimum. Intermedium est, quod modo Genus est, modò Species. Genus quidem respectu inferioris: Species vero respectu superioris.

Dicitur & Genus subalternum: ut, *Animal* est genus, respectu hominis. Idem *animal* est species, respectu corporis animati.

II. SPECIES,

est nomen commune proximum individuis, de quibus prædicatur in quæstione Quid sit: ut, *cum quæritur: Quid est Plato? respondetur. Est homo.*

Alas definitur Species Universale, quod generi subjicitur.

Species est vel subalterna; vel specialissima. Subalterna est, quæ aliquando genus esse potest.

Specialissima est, quæ non est dividua in alias species: vel quæ nullam aliam speciem sub se complectitur, ab ea enim descenditur ad ipsa individua seu bases ordinum prædicamentaliū, ut *homo, animal, corpus animatum.*

III. INDIVIDUUM

est, quod de uno, solo, particulari dicitur.

Seu,

Dialecticæ

seu, ut Philippus definit: Individuum vel singulare, est nomen proprium, aut res una, significata nomine proprio, sub certa specie, seu ostensâ particulâ demonstrante: ut: *Camillus, hic homo.*

Indicatur Individuum, vel appellatione simplici vel conjuncta.

Simplex, aut est nomen proprium, ut *Augustus*: vel appellativum per appellationem Synecchicam, ut *Apostolus pro Paulo.*

Conjuncta Individui appellatio, vel est $\tau\epsilon\iota\chi\ \tau\alpha\upsilon\tau\eta\varsigma$ demonstrativa, ut *hic homo, hic asinus.* dicitur alias, Individuum signatum: vel $\tau\epsilon\tau\alpha\gamma\iota\sigma\tau\eta\varsigma$ circum scriptiva.

Et hæc communis est: ut *quidam homo*; (Dicitur alias Individuum vagum) vel propria, ut *Trojani belli scriptor, pro Homero.*

IV. DIFFERENTIA

est, quæ cum genere constituit certam speciem, & de specie prædicatur in quæstione Quale sit, ut *rationale constituit cum animali certam speciem, videlicet hominem, & ostendit qualis sit species.* τὰ λογικόν ergo seu rationale est differentia hominis: anima sentiens, animalis.

Est q̄

Epitomes Præceptorum

Estq; duplex: vel generalis, Differentia remota: vel specifica seu ultima, Differentia propinqua, Vid. c. 9.

V. PROPRIUM

est inclinatio, aut quiddam adjacens, quod uni, soli speciei, semper & omnibus individuis ejus inest. Sic *incedere erecto corpore, loqui, numerare, videre, est proprium hominis: Latrare canum, mugire bovm. &c.*

Modi proprii sunt quatuor

I. Proprium est, quod uni speciei tantum convenit, sed non omnibus individuis: ut *ferri heroicum bellatorem competit soli homini, sed non omnibus individuis contingit.*

II. Quod omnibus individuis convenit, sed non soli speciei: ut *esse bipedem, omnibus hominibus convenit, sed non solis.*

III. Quod omnibus individuis & soli speciei convenit, sed non semper: ut *canescere competit soli homini, at non semper omnibus individuis.*

IV. Quod uni soli speciei & omnibus ejus individuis & semper convenit: ut *ridere omni & soli homini, & semper competit.* Atqui hoc specialiter & recte proprium dicitur, Vid. c. 13.

VI. ACCIDENS

est, quod non per se subsistit, nec est pars Substantiæ, sed in alio est mutabiliter; Estq; aliud separabile: aliud inseparabile. Vid. c. 13.

Nomina Accidentium sunt duplicia:

Ab

Dialecticæ.

Abstractum & Concretum. Vide capit. 26.

Sequitur doctrina prædicamentorum quæ tripartita vulgo ab Aristotelicis statuitur: I. Antepredicamenta. II. Prædicamenta ipsa. III. Postpredicamenta.

ANTEPRÆDICAMENTA

sunt quædam prodidascalia ipsorum prædicamentorum explicationi inserviens. Sunt autem septem: 1. Homonyma, 2. Synonyma. 3. Paronyma, 4. & 5. duæ divisiones, vocabulorum & rerum: 6. Duæ regulæ, ad dirigendos & distinguendos ordines categoriarum.

I. Homonyma sive æquivoca dicuntur vocabula ambigua, quorum nomen solùm commune est, definitio verò diversa, ut, *lupus a. i. a. s.* significat animal terrestre, alias piscem, alias sydus cœleste, alias hominem, lupino animo præditum.

II. Synonyma sive univoca sunt, quorum & nomen commune est, & definitio naturam rei declarans eadem, ut *animal rationale* prædicatur de omnibus hominibus, tanquam de subjectis speciebus univocè: similiter *hominis vox* de omnibus subjectis individuis, Platone, Socrate, Petro, Paulo.

III. Paronyma dicuntur, quæcunque ab alio adpellationem sive denominationem habent, Unde & Denominativa adpellantur: ut à fortitudine fortis, à Grammatica Grammaticus, à Justitia justus, &c. IV. Di-

Epitomes Præceptorum

IV. Divisio I. Eorum quæ dicuntur; Quædam sunt simplicia, vulgò incomplexa: Quædam composita, vulgò complexa seu conjuncta.

V. Divisio II. omnis res aut est substantia, aut Accidens.

VI. Regula I. Quicquid dicitur de prædicato subjecti, idem etiam de subjecto ipso recte dicitur, ut: *Homo est animal.*

VII. Regula II. Quæ genere differunt & differentia, specie diversa sunt, ut: *homo differt genere & differentia à scientia.*

Hæc de Antepredicamentis: sequuntur

PRÆDICAMENTA.

Prædicamenta sunt ordo generum & specierum sub uno genere generalissimo, quod aut substantiam aut accidens significat.

Prædicamenta sunt decem: 1. Unum Substantiæ: Novem Accidentis. 2. Quantitatis. 3. Qualitatis. 4. Relationis. 5. Actionis. 6. Passionis. 7. Quando. 8. Ubi. 9. Situs. 10. Habitus.

I. SUBSTANTIA & 61æ.

Prædicamentum substantiæ est dispositio substantiæ per genera & species. Substantia est Ens, quod habet proprium esse, & sustinet accidentia.

Substantiæ aliæ sunt primæ, aliæ secundæ.

Primæ sunt, quæ de subjecto nullo dicuntur,
& ali-

Dialectica.

& aliud nil sunt, quam Individua, ut: *Petrus,*
Paulus.

Secundæ sunt genera & species, quæ de sub-
jecto dicuntur, ut *homo.*

II. QUANTITAS ποσότης.

Prædicamentum Quantitatis est dispositio
Quantitatis per sua genera & species.

Quantitas est, qua res dicuntur quantæ:
feu, est magnitudo rei, vel numerus.

Estque vel continua, vel Discreta.

Continua est cujus partes cumulantur ad
terminum aliquem communem. Discreta con-
tra.

III. QUALITAS ποιότης.

Prædicamentum Qualitatis, est dispositio
Qualitatis per sua genera & species.

Qualitas est secundum quam res dicuntur
Quales.

Species Qualitatis sunt quatuor. 1. *Habitus.*
2. *Potentia naturalis.* 3. *Adfectus.* 4. *Figura.*

Habitus est qualitas crebris actionibus in
homine comparata, qua idoneus redditur ad
operationes illas, quas per solam naturam
præstare noquit.

Estque vel inchoatus, vel perfectus. Inchoa-
tus est, qui ad perfectum disponit. Unde & di-
positio Græce Διαθέσις, voce strictius hoc lo-
co accepta, dicitur.

Perfe-

Epitomes Præceptorum

Perfectus, qui complementum suum adeptus est.

Vicissim pro ratione subjecti. Habitus alius est corporis, alius animæ. Habitus corporis est, qui à corpore comparatur, in eodemque residet. Sic *Palæstrica, Saltatoria, jaculatoria, velocitas, robur, lucta, aliæq; corporis exercitia habitus sunt corporis.*

Habitus animi est, qui ab animo comparatur, in eodemque residet. Estq; pro diversitate potentiæ duplex: alius est habitus Intellectus: ut *intellectus, scientia, sapientia, prudentia, Ars, fides.*

Alius voluntatis: Isq; vel bonus est, ut *Virtus: vel malus; ut vitia.*

II. Qualitatis species est Potentia naturalis. Naturalis potentia: *α δυναμια* & impotentia.

Potentia naturalis est qualitas propensionis naturæ ad aliquid: Seu, ut Philippus definit: Potentiæ naturales nihil aliud sunt, quam vires non accersitæ, aut arte in substantias transfusæ, sed in eis natæ; ut sint causæ certarum actionum, ut *potentia sentiendi, videndi: potentia motiva in nervis: in magnete trahendi ferrum.*

Naturalis impotentia est qualitas ad patiendum aliquid adfecta, ut, *cum homines sint aegri & impotentes ad resistendum noxiis & adversis.*
Hæc de Potentia.

III. Qua

Dialecticæ.

III. Qualitatis species est *πάθος*, καὶ πάθη-
συν πάθησις, adfectus, passio, seu passibilis
qualitas.

Estq; qualitas hæc patibilis vel Afficiens: quæ
in facultate percipiente passionem efficit: ut
lux, color, sapor, sonusque, calidum, frigidum.

Vel Affecta, quæ ex effectionibus afficien-
tis existit, ut: *ira, dolor, lætitia, spes, metus, tri-
stitia.*

IV. Qualitatis species est forma seu Fi-
gura, μορφή *ἢ* σχῆμα.

Figura est qualitas, ex certa partium con-
formatione sive configuratione extrinseca
existens.

IV. RELATIO *ἰσότης*.

Prædicamentum Relationis est dispositio
Relationis per sua genera & species.

Relatio est mutuus rerum inter se respe-
ctus.

Relata verò sunt, quæ ad se mutuo referun-
tur. Unde dicuntur τὰ *ἄλληλα*.

Versatur autem omnis Relatio inter duo:
Fundamentum nimirum & Terminum.

Fundamentum est res, à quo relatio oritur.

Terminus est res, ad quam ordinata est re-
latio.

Relatio inter hæc est ipsa applicatio seu or-
do fundamenti ad terminum.

B

V. A C.

Epitomes Præceptorum

V. ACTIO. *ωον. iv.*

Prædicamentum actionis est dispositio actionis per sua genera & species.

Actio est applicatio agentis ad patientem, qua fit mutatio in patiente.

VI. PASSIO *πασιον. iv.*

Prædicamentum passionis est dispositio passionis per sua genera & species.

Passio est actionis receptio.

VII. QUANDO *ωότε. i.*

Prædicamentum Quando est dispositio eorum que circumstantiam temporis denotant.

Quando est notatio temporis.

VIII. VBI *ωυ. i.*

Prædicamentum ubi, est dispositio eorum que circumstantiam loci denotant.

Ubi est notatio loci.

IX. SITVS *κτ. Δ. i.*

Prædicamentum situs est dispositio eorum que corporis & partium ejus positum denotant.

Situs est circumstantia positus corporum, ut, stare, accumbere, jacere, supinum esse, pronum esse.

X. HABITVS *ε. xiv.*

Prædicamentum Habitus, est dispositio eorum que adhaerens aliquod externum denotent.

Habitus est notatio vestitus.

110

Hæc de Prædicamentis ipsis: super sunt

POSTPRÆDICAMENTA.

Postprædicamenta sunt vocabulorum aliquot ambiguum distinctiones quorum in prædicamentis facta est mentio. Sunt autem quinque: 1. Opposita. 2. Prius. 3. Simul. 4. Motus. 5. Habere.

I. Opposita dicuntur modis quatuor: c. 13. 16. 17. 18. 19.

II. Prius dicitur modis quatuor. I. Prius tempore; sic *arbor prior est pomo.*

II. Prius natura: ut *Causa prior est effecto.*

III. Prius ordine: Sic in Grammatica *syllaba prior est dictione.* IV. Prius dignitate. Sic *consul prior est senatore.*

III. Simul dicitur dupliciter. I. Simul tempore, ut, *faber & fabricatio: duo infantes eodem tempore nati.* II. Simul naturâ: ut, *Pater & filius, Dominus servus, & omnia correlata.*

IV. Motus est agitatio substantiæ quæ acquirit aliquem terminum.

Ejus species sunt V. 1. est Generatio, à non esse ad esse. 2. Corruptio, ab esse ad non esse.

3. Augumentatio, qua major acquiritur quantitas. 4. Diminutio, qua minor fit quantitas. 5.

Alteratio, qua alia acquiritur qualitas: & denique 6. Motus localis, quo subinde aliud spatium occupatur.

V. Habere dicitur VII. modis. I. Habere

B 2

quali-

Epitomes Præceptorum

qualitatem, ut: *scientiam*. 2. quantitatem, ut: *magnitudinem*, 3. ea quæ sunt circa corpus, vel totum, vel ejus partes, ut: *vestes, annulum*. 4. partem. ut: *pedem, manum, &c.* 5. contentum, ut, *vinum in dolio* 6. possessionem, ut, : *domum, agrum, aurum*. 7. relate, ut: *habere conjugem, maritum, &c.*

LIBER I.

DE INVENTIONE.

CAPUT I.

DIALECTICA est ars ratione benè utendi. Eodem sensu & Logica dicitur.

CAPUT II.

1. Partes Dialecticæ duæ sunt: Inventio sive Inventrix: & Judicium sive Judicatrix.
2. Inventio est prior pars Dialecticæ de inveniendis argumentis.
3. Argumentum est, quod ad aliquid arguendum affectum est.

CAPUT III.

1. Argumentum est vel Artificiale, vel Inartificiale.
2. Artificiale est, quod ex sese arguit.
3. Estque primum, vel à primo ortum.
4. Primum est, quod est suæ originis.

5. Oratio

Dialectica Lib. I.

5. Ortum est, quod à primis originem trahit.
6. Primum est Simplex, vel comparatum.
7. Simplex est, quod simpliciter & absolute consideratur.
8. Comparatum est, quo res comparatione quantitatis & qualitatis considerantur.
9. Simplex est Consentaneum, vel Dissentaneum.
10. Consentaneum est, quod cum re, quam arguit, consentit.
11. Dissentaneum est, quod à re, quam arguit, dissentit.
12. Consentaneum est vel absolute, vel modo quodam.
13. Absolute consentaneum est, quod absolute cum re, quam arguit, consentit, ut *Causa & Effectum*.
14. Modo quodam consentaneum est, quod modo quodam cum re, quam arguit, consentit, ut *Subjectum & Adjunctum*.

CAPUT IV.

I. CAUSA.

est argumentum absolute consentaneum cuius vi res est.

1. Causæ sunt quatuor: 1. Efficiens. 2. Materia. 3. Forma. 4. Finis.

Causarum generales sunt

CANONES.

B 3

L. O.

Epitomes Præceptorum

1. Omnia causa prior est suo effectui, ut pater est prior filio, Gallina ovo.
2. Causa notior est suo effecto.
3. Posita causa ponitur effectus, Et, Sublatâ vel cessante causâ, cessat effectus.
4. Qualis causa, tale etiam est effectum: & contra.
5. Causa non est genere deterior suo effecto.
6. Quicquid est causa causæ, etiam est causa causæ, ut, Avus tuus est causa patris tui. Et, etiam est causa tui.

CAPIT V.

I. EFFICIENS

est causa, à qua res est.

Ejus sunt hi Generales

CANONES.

1. Nihil fit sine causâ efficiente. Quicquid enim est, ab alio est: & : Nihil est causâ sui ipsius.
2. Omnis efficiens agit propter certum finem.
3. Causa efficiens nobilior est suo effecto.
2. Causæ efficientis sunt tres modi.
3. Primus est: Efficiens est vel Procreans, vel conservans.

4. PROCREANS

est, quæ rem efficit, (procreat:) ut,

Deus creavit mundum, Romulus condidit Romanam. Sol procreat diem.

Procreantis sunt hi

CA

Dialectica Lib. II.

CANONES.

1. Si causa procreans est, effectum etiam esse potest, ut; Si sol est, dies effici potest.

2. Si effectum est procreatum, à procreante procreatum esse necesse est. Si dies est, à sole fieri necesse est.

9. CONSERVANS

est, quæ rem procreatam conservat actuetur, ut, Deus mundam à se creatam conservat. Consules & Imperatores Romani Romam conservarunt.

Conservantis est hic

CANON.

Si conservans est, effectum tutum & salvum manere potest: Et contra: Si Deus custodit civitatem, salva erit: sin minus peribit.

CAPITULUM VI.

1. Secundus modus efficientis est: EFFICIENTIS vel SOLA efficit, vel cum aliis.

2. SOLA

est, quæ rem solam sine alterius adminiculo efficit, seu quæ sola effectum producit: ut, Solus Deus potest remittere peccata. Christus solus nos redemit à peccatis. Soli fide justificatur homo.

Solitarie sunt hi

CANONES.

1. Solitaria causa solitarius est effectus, ut, sola fides nos justificat. E. & justificatio nostra solè fidei adscribenda. f. 193

2. Cum tribuitur effectus solitarius, eidem tri-

B *

bustug

Epitomes Præceptorum

buetur & causa solitaria, & contra, ut: *Christo tribuitur potestas remittendi peccata, E. & Deus sit necesse erit.*

3. CAUSA CUM ALIIS

quæ cum aliis agit, & ad producendam effectum concurrir, ut,

Natura, ars, exercitatio artificem faciunt. Imperator, exercitus, decuriones, centuriones, milites, &c. in obrinenda belli victoria laborant.

Ejus sunt hi

CANONES.

1. Partialis causæ partialis est effectus, ut: *In victoria obtinenda non solum Imperator, sed & milites sunt. E. nec soli Imperatori adscribenda.*

Itaque

2. Ab unâ causâ partiali effectum totale inferri non potest: ut, *Ille habet bonum ingenium, E. est doctus.*

3. Positis causis sufficientibus in actu sequitur effectus, & contra, ut: *Ille habet bonum ingenium, multos libros, præceptores doctos, & est diligens. E. erit doctus.*

4. Harum alia est Principalis; aliæ minus principales sive adjuvantes.

5. EFFICIENS PRINCIPALIS est, quæ plus cæteris efficit.

6. MINUS PRINCIPALES seu ADJUVANTES sunt quæ principalem adjuvant.

7. Ad adjuvantem refertur & instrumentum sive causa Instrumentalis.

8. Can-

8. **Causa Instrumentalis** est cujus ministerio effectum producitur, Sic Spiritus S. est causa efficiens principalis conversionis nostræ. Adjuvantes sunt Prophetæ, Apostoli & Pastores. Instrumentalis est verbum DEI & Sacramentorum usus.

Harum sunt hæ

CANONES.

1. **Efficientis principalis** principale est effectum; ut, In conversione hominis principaliter Spiritus S. operatur. E. & conversio principalis Spiritus S. effectum.

2. **Causa principalis** non excludit causas minus principales sive administras: ut, non valet. Pluvie sunt cause diluvii. E. non Deus. Et vicissim. Deus est causa diluvii. E. non pluvia.

3. **Causa adjuvans** ad producendum effectum non est sufficiens; ut, Multitudo librorum non facit te doctum.

4. **Positâ causâ** minus principali unâ, non excluduntur, aut removentur administræ reliquæ; ut, N. V. C. Natura facit Poëtam. E. non exercitatio. Requiritur enim utraque.

5. **Instrumentum** totum subservit actioni principalis agentis, à quo dirigitur: ut, calamus scriptorius vim habet pingendi literas: ut tamen hoc vel illo modo pingat, id omne à scribentis determinatione dependet.

6. **Essentia instrumenti** consistit in usu.

7. **Remotis & negatis instrumentis** ad rem

B s

effici-

Epitomes Præceptorum.

efficiendam necessariis, removeatur etiam effectum: & contra: Datis instrumentis effectum esse potest, ut, *Non habeo atramentum, neq; penam, neq; papyrus. E. non possum scribere: Pistor habet fornacem, farinam & lignum. E. potest pinserere panem.*

CAPIT VII.

1. Tertius modus efficientis est; efficiens vel per se, vel per accidens.

2. EFFICIENTIS PER SE est, quæ sua facultate efficit.

3. Est q; vel Naturalis, vel voluntaria.

4. EFFICIENTIS NATURALIS est, quæ insita naturâ & facultate efficit, ut, *Magnes naturâ trahit ferram. Ignis naturali virtute urit. Oculus videt. Auris audit.*

Ejus sunt hæ

CANONES.

1. Causa naturalis est determinata ad unum, ut, *Ignis non potest non calefacere.*

2. Naturalis causa uno & eodem modo se habens, agit uno & eodem modo, pro diversitate subjectarum materiarum, ut: *Sol semper indurat lutum: semper liquefacit ceram. Vinum semper calefacit. Ignis semper urit.*

3. Positis causis naturalibus sufficientibus & non impeditis, si sit admota materia, necessario sequitur effectus, ut: *Stripale sunt coniecta in ignem. E. comburentur.*

9. 11.

Dialecticæ Lib. I.

5. EFFICIENS VOLUNTARIA

est, quæ destiuato consilio & liberâ voluntate
est, ut, *Deus omnia fecit ex consilio voluntatis
sue. David sciens & volens adulterium committit.*

Ejus sunt hi

CANONES.

1. **Causa voluntaria est libera & indifferens
ad actionem.** Potest agere & non agere: ut,
Pistor modo pinxit, modo non.

2. **Positâ causâ voluntaria, non est necesse
poni effectum.** *Non igitur V. C. Deus est ab eter-
no. E. & mundus.* *Vel.*

**A possibili ad inesse non valet consequen-
tia, ut: Bellarminus potest fieri Pontifex Max. E.
& Pontifex.**

3. **Voluntaria causa non posita in actu, non
sequitur effectus: Architecto non edificante
non fit domus.**

6. EFFICIENS PER ACCIDENS

est, quæ alienâ facultate efficit.

Ejus sunt sequentes generales

CANONES.

1. **Quæ per accidens fiunt, non sunt curæ arti-**

2. **Causæ enim per acc. dens sunt infinitæ.**

3. **Ab eo quod inest per se, ad id quod per
accidens accedit, non valet consequentia.**

**A causâ efficiente per se, ad efficientem
per accidens N. V. C.**

**A causis per accidens N. V. C. ut, Tempe-
stantia**

Epitomes Præceptorum

rantia est bona (per se.) Febris affert Temperantiam (per accidens.) E. febris est bona.

7. *Estq; vel Necessaria, vel Fortuita.*

8. **EFFICIENS NECESSARIA** est, quæ necessitate & vi efficientem ad effectum cogit: ut, *Fur nolens volens à prætore ad carcerem trahitur. Eleazarus vi coactus carne suilla vescitur.*

9. **CAUSA FORTUITA** est, cum præter consilium & propositum efficienti aliquid evenit: ut, *Vinitor plantans vineam effodiendo thesaurum præter intentionem suam invenit.*

Ad causam fortuitam refertur & Efficiens per Ignorantiam & Imprudentiam, cum temerè, imprudenter & ignoranter quid committimus.

Ut si quis telum collimet in feram: hominem autem eo in loco, ubi fera esse creditur, latentem occidat: Efficiens homicidij est per ignorantiam. Sic si super caput viatoris decidens bipennis illum occidat: Lignator est efficiens per imprudentiam, &c.

Causæ fortuitæ sunt hi

CANONES.

1. *Quæ fortuna & casu fiunt, rara sunt, ut, Rarissime inveniunt Piscatores aureum tripodem.*

Itaque

2. **A causâ fortuitâ N. V. C. ut, Iste abiens Franco-**

Francia

Frankofortum invenit in via thesaurum. Ego abibo
Frankofortum. E. inveniam etiam thesaurum.

CAPUT VIII.

I. MATERIA

est causa, ex quâ res est, ut, *ex corio fit calcæus, ex
farina panis; ex panno vestis.*

1. Estq; vel sensilis vel intelligibilis.

3. Sensilis est, ex quâ constat materiatum
compositum.

4. Estque vel Compositionis vel Transmu-
tationis.

5. Compositionis est, quæ actu manet in
materiato: ut, *Aurum est poculi aurei materia
actu immanens.*

6. Materia Transmutationis est, quæ non
nisi potentia est in materiato: ut, *ex semine
transmutato nascitur animal, ex sanguine genera-
tur caro.*

7. Materia Intelligibilis est, ex quâ materia-
tum incorporeum constat. *Sic orationis mate-
ria dictiones. Syllogismi materia sunt tres proposi-
tiones.*

Materiae sunt hi

CANONES.

1. Si materia est, materiatum esse potest, &
contrâ, ut, *Habeo farinam & aquam. E. possum
pinsere panem.*

2. Remota materia permanente, removetur
etiam

Epitomes Præceptorum

etiam effectum materiatum. *Aurum non est. E. nec poculum aureum.*

3. Posito effecto materiato permanente, ponitur ipsa etiam materia, ut *Mensa lignea est. E. Lignum est.* Contrà autem posito effecto materiato transeunte, necesse est materiam ipsam præcessisse: ut, *Panis est. E. aquam & farinam adfuisse necesse est.*

4. Qualis est materia, tale etiam est materiatum. *Idola sunt ex lignis. E. & ipsa ligna sunt.*

5. Diversæ materiæ variant rerum dignitatem, ut, *Gemma preciosior est silice. Pannus Anglicus præstat Giesseno.*

6. Cui tribuitur materia, eidem etiam tribuuntur, & partes & proprietates materiae, & contrà: ut, *Angeli non habent corpus. E. nec carnem, nec ossa (partes corporis) nec ire, nec dormire, nec vigilare possunt, (que sunt proprietates corporis.)*

CAPUT IX.

I. FORMA

est causa, per quam res est, id quod est; ut, *Anima rationalis est forma hominis, quia per eam homo est homo, & simul ab aliis creaturis omnibus distinguitur.*

2. Forma est duplex: alia interna sive substantialis, vel essentialis: alia externa, sive accidentalis.

3. Forma interna sive essentialis est, que
ipsam

ipsam rei essentiam constituit, seu, quæ dat esse rei.

4. Estque vel singularis, vel communis.

5. Singularis est, quæ incommunicabilis est, & certi individui propria; ut, *forma hujus Petri, Pauli.*

6. Communis est, quæ aliis est communicabilis.

7. Estque vel Generica, vel Specifica.

8. Generica est, quæ multis speciebus competit; ut, *Anima vegetans & sentiens est forma generica, quia tam hominibus bestis communis est.*

9. Specifica est, quæ multis individuis competit, ut *Rationale est forma hominis, quæ multis individuis, Ciceroni, Petro, Paulo, &c. communis est.*

10. **EXTERNA** sive **Accidentalis** forma est exterior cujuslibet rei effigies: sic, *color corporis, scientia animi, figura exterior hominis, animalis, scammis, mensæ, lapidis, &c.*

Formæ sunt hæ

CANONES.

1. Posita sive affirmata forma substantiali, ponitur & affirmatur res ipsa, & contrà: Destru-
ta sive negata forma, destruitur sive negatur res ipsa.

Forma enim dat esse rei: & Per formam
res est, id quod est, ut, *Eucephalus habet ani-*

ANIM

Epitomes Præceptorum

nam sentientem. E. est animal. Nabuchodonosor non est tributa forma bestialis. E. nec mutatus in bestiam.

2. Forma simul est cum suo effectu (reformata.)

3. Unius rei unica tantum est forma essentialis seu specifica.

4. Forma non variatur gradibus, non recipit magis & minus, nec majus & minus. Rationalitas non est magis forma hominis in hoc, magis in illo.

5. Formæ *Διαιρετικῆς* specificæ & propriæ non tollunt formam *ὀργανικῆς* communem sive generalem, sed eandem præsupponunt, Sic sentiens in animali bruto non tollit vitam. Non enim sequitur: Sentit: E. non vivit. Forma humana corporis non tollit formam mixti.

CAPITULUM X.

I. FINIS

est causa, cuius GRATIA (propter quam) res est.

2. Estque duplex, vel finis & Cujus: vel finis & Cui.

3. Finis & Cujus est, quem efficiens intendit assequi.

4. Estque principalis, vel minus principalis.

5. Principalis est, qui primario ab efficiente intenditur: ut, Procreatio sobolis finis conjugij principalis est.

Estque

Dialectica Lib. I.

6. Estq; vel ultimus sive summus, vel subor-
dinatus (ultimo) sive intermedius.

7. Ultimus sive summus est, ad quem reliqui
omnes referantur: ut, *Gloria Dei, Artium: Be-
ne ratione uti, Dialectica: bene loqui Grammati-
ca: bene dicere, Rhetorica finis summus est.*

8. Subordinatus est, super quem est summus;
seu, qui tanquam intermedius ad ultimum re-
fertur: ut, *fines intermedii Logicae sunt argumen-
ta invenire & inventa disponere: Rhetorica, elo-
quutio & pronuntiatio.*

9. Finis minus principalis est, qui secunda-
rio ab efficiente intenditur: ut, *Conjugii finis
minus principalis est solacium vita, vitatio prava-
rum cupiditatum. &c.*

10. Finis cui est id, cui finis cuius in-
tenditur: Sic, *eger est finis cui sanitas destinatur.
Homo finis rerum naturalium.*

Finis sunt hi

CANON.

1. Si finis est, etiam destinatum seu finitum
erit: *itaque*

Posito fine, ponuntur etiam ipsa destinata
seu media ad finem: & contra: Sublato fine
(principali) tolluntur & destinata: ut, *Si vis
aeternam vitam potiri, via Christus est: Si Christum
aufers, vitam aeternam consequi non potes.*

2. Finis principalis non tollit minus prin-
cipalem (accessorium) ut N. P. C. Doctor Ec-

C

clesiae

Epitomes Præceptorum

clesiæ debet docere, ut gloriam Dei illustret. E. non debet accipere stipendium.

3. Unius rei possunt esse plures fines, sed subordinati. Itaq;

Uno fine remoto, non est necesse tolli quoque reliquos, ut, *Adolestens iste nobilis non studet propter adminiculum vite. E. studia ei sunt abjicienda.*

4. Propter quod unumquodque tale est (expetitur) illud magis tale est (magis expetitur & præstantius habetur) ut, *Ille appetit vetulam propter pecuniam. Ergo pecuniam magis appetit.*

5. Cujus finis bonus est, id ipsum etiam bonum esse censetur. Et contrà; ut, *fines artium boni sunt. E. & ipse artes bonæ erunt.*

CAPIT. XII.

I. EFFECTUM

est argumentum absolute consentaneum, quod ex causis existit.

2. Estque pro diversitate Causarum quadruplex: 1. In specie Effectum Efficientis. 2. Materialium. 3. Formatum. 4. Finitum seu Destinatum.

3. Effectum efficientis est, quod à causâ efficiente existit.

Huc referuntur 1. Motus & res motu facta. Hæc enim Effecta sunt efficientis, quod mover.

Dialectica Lib. I.

moveat. Sic creatio & conservatio mundi, angelorum & hominum sunt motus seu res motu factæ, vel effectum Dei. Terram fecundare, Cælum illustrare & calore fovere. Solis procreare liberos, patrum effectum sunt.

2. Consilia, cogitationes sive deliberationes, etiam si ad exitum productæ non fuerint. Hæc enim effecta sunt mentis deliberantis, cogitantis, consulentis. Sic Senatus consulta, leges, decreta sunt effecta Senatorum, Legislatorum, Principum.

3. Dicta & scripta, quæ effecta sunt eorum, qui dicunt & scribunt. Sic bene dicere & scribere sunt effecta Demosthenis & Ciceronis.

4. Virtutum ac vitiorum operationes sive vires effecta etiam sunt. Sic suum cuiq; tribuere effectum est justitie: Dilapidatio opum & egestas est effectum luxus.

5. Denique laudes & vituperationes, (propter virtutes vel vitia, res gestas bonas vel malas) ad effecta referuntur.

4. Effectum materiatum est, quod à materia existit. Panis est materiatum farina: gladius ferri: Vestis panni; calcens corii, &c.

5. Formatum est, quod à forma existit. Homo est formatum rationi sive anime rationali.

6. Finicum est, quod ad finem ordinatum est. Navigatio est finicum lucri: Conjugium procreantionis liberorum.

Effecti seu causati hi sunt

C 2

CA-

Epitomes Præceptorum

CANONES.

1. Posito causato necesse est causam esse vel fuisse: ut, Dominus est E. necesse est esse materiam e qua constat. E. necesse est fuisse artifices.
2. Cujus effectus bonus est, id non potest esse toto genere malum: ut, Eruditio honesta est utilis. E. & Schola & institutio, & contrà: Cujus effectus malus est, id toto genere bonum esse non potest; ut, Fruges ex agro non nascuntur bonæ. E. nec fundus bonus est.
3. Impossible est causam effectricem totalem genere suo deteriore esse effectui; ut, V. C. Creature sunt intelligentes. E. & Deus creator intelligens erit.
4. Cui convenit effectus, eidem & causa convenit. & contrà. Ut, ille tribuit unicuique quod suum est. E. justitia præditus est.
5. Posito effectui probabilitate instrumenta ponuntur. Et contrà. Ut, Est doctus. E. habuit libros.

Hactenus de argumentis absolute consentaneis: sequuntur modo quodam consentanea, Subjectum & Adjunctum.

CAPUT XII.

I. SUBJECTUM

est argumentum modo consentaneum, cui aliquid adjungitur.

2. Estque vel recipiens, vel occupans.

3. Re-

Dialecticæ Lib. I.

3. Recipiens est, quod adjunctum recipit.
4. Estque vel recipiens in se vel ad se.
5. Recipiens in se est, quod adjunctum recipit in se. *Sic anima est subjectum scientiæ, ignorantia, virtutis, vitii, &c. Corpus pulchritudinis, deformitatis, sanitatis, morborum, roboris. &c.*
6. Est que vel proprium vel commune.
7. Proprium est, quod cum adjuncto reciprocatur. *Sic homo est subjectum resibilitatis. Ovis balatus. Canis latratus.*
8. Commune est, quod cum adjuncto non reciprocatur. *Sic paries est subjectum albedinis que tamen aliis etiam subjectis disparatis tribui potest.*
9. Subjectum recipiens ad se est, quod adjunctum recipit ad vel circum se. *Sic homo est subjectum divitiarum, paupertatis, honoris, vestitus. Dives amicorum multorum. Christus coronæ spineæ, arundinis, purpuræ.*

Huc pertinet & Locus, qui subjectum est rei locatæ: *Sic stellæ sunt in cælo tanquam subjecto loco: Volucres in aëre: Segetes in agro: Cives in urbe; incolæ in regione: fœnum in prato.*

10. Subjectum occupans est, circa quod adjunctum occupatur. *Dicitur vulgò objectum vel materia circa quam. Sic sensilia sunt objecta sensuum. Color est subjectum visus: sonus auditus: sapor gustus: odor olfactus: calor, frigus, humor & siccitas tactus. Sic res virtutibus & artibus*

C. 3.

propo-

Epitomes Præceptorum

propositæ virtutum & artium subjecta sunt: *Vina Bacchi, ignis Vulcani, bella Martii, poma Romana, &c.*

Subjecti sunt hi

CANONES.

1. Posito subjecto, necesse est poni adjuncta, ut, *David est homo. B. est scientie capax.*
2. Sublato & negato subjecto, colluntur & negantur etiam adjuncta, ut, *Pigmei non sunt. E. non pugnant cum græibus. Purgatorium non est. E. nec calidum est.*
3. Quale subjectum, tale etiam adjunctum, ut, *Anima est incorporea. E. & scientia.*
4. Si subjectum recipiens sit, res ei adjungi poterit: Sin minus, non potest; ut, *si habes mentem, doctrinæ capax eris. Sin minus, non eris.*
5. Idem subjectum capax est contrariorum, sed tamen diverso tempore, & in gradibus remissis. Sic, *corpus recipit in se motum & quietem. Anima amorem & odium, scientiam & ignorantiam. Aqua calorem & frigus.*

CAPUT XIII

I. ADJUNCTUM

1. Est argumentum modo quodam consentaneum, cui aliquid subicitur.
2. Est q; vel receptum, vel occupatum.
3. Receptum est, quod à subjecto recipitur.

4. Est.

4. Estque vel internum (*inhærens, receptum in se*) vel externum (*adhærens, receptum ad, vel circum se.*)

5. Internum est, quod ipsi subjecto inhæret: vel in subjecto existit. Sic eruditio, scientia, virtus, vitia sunt adjuncta interna animæ, Pulchritudo, sanitas, robur, deformitas, morbus corporis.

6. Estque vel proprium, vel commune.

7. Proprium est, quod uni soli subjecto semper & necessariò inest. Sic risibilitas est adjunctum proprium hominis: Mugitus taurorum, latratus canum, balatus ovium, rugitus leonum, hinnitus equorum, cucularus cuculi, sibilatus serpentis, bombilatus apis, gemitus columbæ, crocitus corvi, gratitatus anseris, &c.

8. Commune est, quod pluribus subjectis pariter inest. Sic albedo inest & cygno & parieti: nigredo Æthiopi & corvo.

9. Estque vel separabile vel inseparabile.

10. Separabile est, quod facile à subjecto separari potest, ut, Calor ab aqua: Notitia à mente: & morbus à corpore.

11. Inseparabile est, quod à subjecto separari non potest (aut difficulter potest.) ut, Nigredo à corvo, humiditas ab aqua, calor ab igne.

12. Adjunctum externum est, quod subjecto adhæret, vel circumstat, seu, quod à subjecto recipitur ad, vel circum se. Sic vestitus divitiæ, paupertas, sunt adjuncta hominis externa.

Epitomes Praeceptorum

Praemia virtutis. Rubor vespertinus futura serenitatis.

Ad adjunctum externum refertur & contentum, res locata, iisdemque adiacens tempus. Contentum enim, res locata, sunt adjuncta continentis & loci. Tempus verò commune est adjunctum rerum omnium: & nihil aliud est, quam duratio rerum praeterita, praesens, & futura. Sic Adami adjuncto tempore res quaedam gestae explicantur, Gen. 5. Adamus erat natus annos 150. quando genuit Seth, &c. 13. Adjunctum occupatum est, quod circa suum objectum occupatur. Sic oculus est adjunctum occupatum colorum: Medicus aegroti; praceptor discipuli: Judex justitiae. Grammatica puri sermonis; Rhetorica ornatus; Christus publicanorum & peccatorum. Sic omnes artifices sunt adjuncta occupata subjectorum, quae sibi in arte sua tractanda sumunt.

Adjunctorum sunt hi communes

CANONES.

1. Posito adjuncto, necesse est praexistere Subjectum: ut, *in Platone est scientia. E. & anima.* Adjuncta enim non possunt esse sine subjecto. Et, impossibile est $\nu\ \pi\alpha\sigma\ \tau\omicron\varsigma$ accidentium sine subjecto; ut, *In Coena Domini manet panis sepor. E. verus etiam panis maneat necesse est.* Et per consequens, impossibile est manere mera panis accidentia.

2. Ne-

2. Negato verò adjuncto, non statim negatur vel tollitur subjectum; ut, *N. V. C. Mopsus non est doctus. E. non habet animam.*

3. Unius adjuncti possunt esse plura subjecta; ut, *Bonitas inest tum virginitati, tum conjugio.*

4. Cui tribuitur proprium, quod uni soli essentiae convenit, huic etiam ipsam essentiam tribui necesse est. & contrà: Negato aut sublato proprio, negatur & ipsum Subjectum.

Proprium enim cum suo subjecto convertitur & reciprocatur; ut, *Petrus potest videre. E. est homo, Et: Est homo. E. potest videre. Buccephalus non potest videre. E. non est homo. Digentilium non sunt omnipotentes, omniscii, &c. E. non sunt verus Deus.*

5. Proprium non excedit suum Subjectum.

Itaque

Omne proprium unius speciei est incommunicabile alteri realiter diversæ; puta, subjectivè, vel essentialiter aut formaliter.

6. Remoto tempore universaliter, removeatur res ipsa; ut, *Homerus vixit ante conditam Romam. E. res Romanas non descripsit.*

7. De quo adjunctum circumstans vel occupatum affirmatur vel negatur, de eo & subjectum affirmatur vel negatur; ut, *Spiro sunt multi procuratores & causidici. E. & multa ibi sunt lites. Francofurti multi sunt Judæi E. & multa ibi fœnora exercentur.*

C S

Hu

Epitomes Præceptorum

Hucusque de Consentaneis, sequuntur Dissentanea.

CAPITULUM XIV.

I. DISSSENTANEA.

sunt argumenta simplicia, quæ à re, quam arguunt, dissentiunt.

Horum sunt hi generales.

CANONES.

1. Omnia Dissentanea enunciantur negando, (sicut consentanea affirmando) & arguunt negativè; nunquam affirmativè; ut Lapis non est homo. Cæcus non videt. Albus non est niger. Pater non est filius. Est lapis. E. non est asinus. Est albus. E. non est niger, &c.

2. Dissentanea sunt æquè inter se nota ac manifesta: h. e. Dissentaneorum qui novit unum, novit & alterum, ut, Si scis quid sit pater (qui habet filium,) nosti etiam quid sit filius, (qui habet patrem.)

3. Dissentaneorum alterum ab altero æqualiter arguitur: hoc est,

Quantum valet & arguit unum, tantum valet & alterum. Sic respectu terminorum relative oppositionis inter patrem & filium alter ab altero æqualiter arguitur. Licet interim respectu substantie naturalis pater prior sit filio.

4. Dissentanea juxta se posita clariùs elucescunt. Sic melius qui percipere potest, quæ sint mala

mala

Dialecticæ Lib. I.

*malis belli & vitii, si consulere cum commodis pa-
ci & virtutis.*

2. Dissidentanea sunt duplicia: Diversa vel op-
posita.

3. DIVERSA

sunt argumenta dissidentanea, quæ sola ratione
dissentiant.

4. Notæ Diverforum sunt hæ: Non hoc, sed
illud: Quanquam tamen: Item: Cum tamen. Et-
iamsi tamen: ut & præterquam: Si non hoc, at il-
lud: Non alibi, at hic, &c.

*Non formosus erat, sed eræ facundus Ulysses.
Non victoriam, sed insignia victoriae Sylla reporta-
vit. Quanquam ille studiosus est eruditus, tamen
non est bene moratus.*

Diverforum est hic

CANON.

Diverforum usus præcipuè est axiomati-
cus: &: Diversa valent tantum ad distinguen-
dum, non ad concludendum.

CAPUT XV.

I. OPPOSITA

sunt argumenta dissidentanea, quæ ratione & re
dissentiant.

Allorum sunt hi Generales

CANONES.

1. Opposita non possunt attribui 1. eidem
2. secundum idem. 3. ad idem. & eodem tem-
pore.

2. Op-

Epitomes Præceptorum

2. Oppositorum affirmato seu attributo uno, negantur & removentur reliqua, ut Ludovicus Landgravius est Georgii pater. E. non est ejus filius. Appius est cæcus. E. non habet visum. Bucephalus est equus. E. non est lapis, truncus, cervus, &c.

3. Omnis oppositio fieri debet juxta differentiam specificam (formam, essentiam propriam, adjuncta propria seu essentialia) non juxta genus aut communia accidentia; ut, N. V. C. Dialectica est ars. E. Grammatica non est ars (oppositio enim fit secundum genus.) Pater est robustus, E. filius non est robustus. (oppositio enim fit secundum communia accidentia.)

2: Opposita sunt duplicia, Disparata & Contraria.

3. DISPARATA

sunt argumenta opposita, quorum unum multis pariter opponitur; ut, Homo, Dea, liber, arbor, ferrum, &c. Flavum, rubrum, cæruleum, viride, &c. Caseus, oleum, butyrum, caro, piscis, &c. Venus non est homo. Quia est Dea.

Disparatorum sunt hæ

CANONES.

1. Positâ unâ specie, removentur omnes disparatæ, seu;

Posito vel affirmato disparatorum uno, removentur vel negantur reliqua omnia.

Itaque

Ab

Ab unius disparati affirmatione, ad negationem reliquorum, V. Consequentia, ut, *Plato est homo. E. non est asinus, non leo, non arbor,* *At non contrā.*

Negato seu sublato disparatorum uno, necesse est affirmari seu poni unum ex reliquis: ut, N. V. C. *Non est asinus. E. est homo. E. est leo. E. est lapis.*

2. Disparatum de disparato regulariter affirmatè prædicari non potest. *Itaq;*

3. Quotiescunque disparata eidem subjecto tribuuntur: seu, quoties disparatum de disparato prædicatur affirmatè, necesse est alterum propriè accipi, alterum tropicè; ut, *Herodes est homo: & Herodes est vulpes.*

CAPUT XVI.

I. CONTRARIA

sunt argumenta opposita, quorum unum uniusvntum opponitur.

Illorum sunt hi generales

CANONES.

1. Contraria sunt simul. *Itaq;*

Si unum sit contrarium, necesse est & alterum esse.

2. Contrariorum sunt contrariæ causæ, effectus, proprietates, subjecta proxima & definitiones. *3. Con-*

Epitomes Præceptorum

3. Contraria dignoscuntur contrariis.
Contraria juxta se posita magis elucescunt.

Contrariorum est eadem scientia.

Contrariorum eadem est ratio.

4. Contraria sunt contrariorum consequentia.

5. Contraria non possunt esse in eodem subiecto, in gradibus excellentibus; at possunt esse in gradibus remissis.

2. Contraria sunt duplicia: Affirmantia & Negantia.

3. Affirmantia sunt, quorum utrumque affirmat, hoc est, utrumque est quid positivum, reverà aliquid est & significat. Ideoque etiam affirmative exprimitur; ut, *virtus, vitium: Dominus, servus.*

4. Suntq; duplicia, Relata & Adversa.

5. RELATA

sunt contraria affirmantia, quorum alterum constat è mutuà alterius affectione.

6. Arguunt verò se Relata, vel ut consentanea, vel ut dissentanea.

Ut consentanea, quatenus ad se invicem referuntur, & alterum alteri est causa essentiae (*relationis*) & naturæ, h. e. quatenus alterum alterum constituit. Sic pater à filio accipit suam essentiam, ut sit & appelletur pater, & filius vicissim à patre, ut sis & appelletur filius.

Hæc

Dialectice Lib. I.

Hæc enunciantur & se arguunt affirmative, juxta hos

CANONES.

1. *Relata sunt simul naturâ Relationis. Sic Pater & filius sunt simul naturâ. Quando enim pater incipit appellari pater, tum habet filium.*

Itaque

Relata & ponunt se mutud & perimunt.

Relata quod sunt, aliorum sunt.

Relata constant ex mutua ad se invicem affectione.

2. *Posito uno Relatorum, ponitur & alterum: vel, Posito Relato, necesse est poni correlatum.*

A positione unius Relati ad positionem alterius valet consequentia; ut, Christus est filius David. B. David est ejus pater.

7. *Ut Dissentanea se Relata arguunt, quatenus se invicem opponuntur, nec in unam rem cadere, nec uni eidemq; rei secundum idem & ad idem tribui possunt: ut, Maritus non est uxor, &: Uxor non est maritus.*

Hæc enunciantur & se arguunt negative juxta hos

CANONES.

1. *Relative opposita non habent medium.*

2. *Destrueto sive negato Relato, necessario destruitur & correlatum; ut, Ludovicus senior-Landgravius Hassie non est pater. E. non habet filium.*

3. *De*

Epitomes Preceptorum

3. De quocunque Relatorum unum verè affirmatur, de eodem alterum verè negatur, ut, *Abrahamus est Isaaci pater. E. non Isaaci filius. Relatum enim & Correlatum non cadunt in eandem rem.*

CAPUT XVII.

ADVERSA

Sunt contraria affirmantia, quæ inter se velut è regione perpetuo adversantur, ut, *Virtus, vitium. Sapientia, stultitia. Albedo, nigredo. Bellum, pax. Bonum, malum.*

Adversorum sunt hi

CANONES.

1. Adversa se mutuò pellunt & destruunt, *Color pellie frigidus. Virtus destruit vitium. Pax bellum, &c.*

2. Adversorum uno verè affirmato, necesse est negari alterum, & contrà:

Uno adversorum negato, necesse est affirmari alterum. *Saul est reprobus. E. non est electus. Absolon est malus. E. non est bonus. Color est albus. E. non est niger. Non est albus. E. est niger.*

CAPUT XVIII.

I. CONTRARIA NEGANTIA

Sunt,

sunt, quorum alterum ait, alterum negari lem.

2. Suntque duplicia: Contradictoria & Priorantia.

3. CONTRADICENTIA

sunt contraria negantia, quorum alterum negat ubique: ut *Homo, non homo: iustitia, non iustitia. Esse, non esse. Christum diligere, Christum non diligere.*

Contradicentium sunt hi

CANONES.

1. Contradicentia carent medio.

2. Posito vel affirmato uno Contradicentium, necessario tollitur vel negatur alterum: & contra:

Negato Contradicentium uno, affirmatur alterum. Et:

Dux Contradictoria non possunt esse simul vera & simul falsa; sed cum una vera est, altera necessario falsa est.

Ab affirmatione unius Contradicentium ad negationem alterius valet Consequentia, & vicissim contra; ut, *Deus non vult mortem peccatoris. E. falsum est Deum velle mortem peccatoris. Deus vult omnes salvos fieri. E. falsum est, Deum non velle omnes homines salvos fieri.*

3. In omni contradictione. 1. Idem subiectum de eodem predicato. 2. Secundum idem. 3. Simul sive eodem respectu, & 4. Eodem tempore, affirmari aut negari debet.

D

4. Neu.

Epitomes Preceptorum

4. Neutrum contradictionis membrum contineri debet in altero, sive implicite, sive explicitè.

CAPUT XIX.

I. PRIVANTIA

Sunt contraria negantia, quorum alterum negat in eo tantum subjecto, in quo affirmatum suapte naturâ inest.

2. Affirmatum hic dicitur Habitus. Negatum verò Privatio.

3. Habitus est rei naturalis adeptio & presentia in naturali subjecto: Sic visus est naturalis habitus oculi: auditus auris: vita animæ: divitiæ divitis.

4. Privatio est ejusdem habitus in eodem subjecto amissio, absentia sive extinctio. Sic, cæcitas est privatio visus in oculo: surditas auditus in aure: mors vitæ: paupertas divitiarum.

5. Estque privatio vel totalis vel partialis.

6. Totalis est, quæ actum & potentiam simpliciter tollit, ut, Cæcitas in oculo: Mors in animali, quæ & vitam & vitales operationes corrumpit.

7. Partialis est, quæ actum tantum tollit, non potentiam; ut, Somnus est privatio vigiliæ quoad actum, non quoad potentiam vigilandi.

Privantium sunt hæ

CANONES.

L. Si

Dialectica Lib. I.

1. Si privantium est unum, non erit alterum :
vel: Posito vel affirmato habitu, tollitur & negatur privatio: & contrâ. Positâ vel affirmatâ privatione, tollitur vel negatur habitus, & contrâ; ut, *visu præditus est. B. non est cæcus. Cæcus est. B. visu caret. Visu caret. B. Cæcus est. Cæcus sublatus est. B. visus redditus est.*
2. Privatio præsupponit habitum; ut, *Si Ap-
pius cæcus est, habuerit prius visum necesse est.*
3. Habitus & privatio sunt circa idem sub-
jectum, ut, *Animalia competit visus. B. etiam non
nisi animali cæcitas tribuitur.*
4. A privatione (totali) ad habitum non da-
tur naturaliter regressus. *Qui ergo cæcus est, non
potest per naturam iterum fieri videns.*

CAPIT XX.

I. COMPARATA

sunt argumenta prima, quæ inter se compa-
rantur.

2. Affectiones generales comparatorum
sunt quatuor.

3. I. Comparata aliquando brevi contra-
ctâq; formâ enunciantur: aliquando explica-
tâ & plena: Unde comparatio vel est impli-
cita brevis seu contracta: vel explicata seu
plena.

4. Contracta comparatio est, quæ notis bre-
vibus

Epitomes Præceptorum

vibus indicatur, partibusq; involutis contra-
hitur; ut *Homo bulla. Par levibus ventis.*

5. Eaque interdum vel uno verbo indicatur;
ut, *Ficialneus, stramineus, adamantinus*; Ince-
dum pluribus; ut, *stramineum argumentum;*
frons adamantina.

6. Explicata seu plena est, quæ partibus suis
plenius distinguitur & explicatur.

7. Partes ejus duæ sunt: Antecedens, quæ
dicitur *ἄφορα* seu propositio: & Con-
sequens, quæ dicitur, *ἀπαλοσις*, seu red-
ditio.

8. Protasis est prior comparationis plenæ
pars, quæ posteriorem arguit.

9. Apodosis est post rior comparationis
plenæ pars quæ arguitur; ut, *Sicut bulla veloci-
ter evanescit: hæc protasis est. Ita & homo velo-
citer evanescit: Hæc apodosis est.*

10. Explicata comparatio est vel Continua
vel Disjuncta.

11. Continua est, quæ tribus terminis conti-
nuè cohæret; ut, *Sicut palma floret, ita & ju-
stus.*

12. Disjuncta est, quæ quatuor terminis dis-
junctè explicatur (quorum duo sunt in pro-
positione, duo in Redditione) ut, *Scilicet ut
fulvum spectatur in ignibus aurum. Tempore sis-
dure est experienda fides.*

13. 14

13. II. Comparata ipsa comparationis naturâ sunt æquè inter se nota: non quidem rerum comparatarum naturâ, verùm è ratione Comparationis, in qua conferuntur: ut, Si hominem cum bullâ conferas in vanitate, hominis par & æqualis notitia fuerit, non quidem ex hominis & bullæ naturâ, verùm è vanitatis ratione, in quâ conferuntur, quæ utrobique æqualis est.

14. III. Comparata ficta vi comparationis etiam arguunt & fidem faciunt: fabula & epologi æquè arguunt, declarant & illustrant vi comparationis, ac vera.

15. IV. Comparata convenire debent in tertio, quod ipsis commune est.

16. Tertium illud comparationis est illa res, in qua duo comparantur sive conferuntur; ut, Apostoli & Evangelistæ æquantur in pietate. Hic duo sunt argumenta: Apostoli scilicet & Evangelistæ. Tertium comparationis, in qua conferuntur, est Pietas.

CAPIT. XXI.

1. Comparata sunt vel in Quantitate, vel Qualitate.

2. Comparata in Quantitate sunt, quæ ratione Quantitatis comparantur.

3. Quantitas est, quâ res comparatæ quantæ dicuntur, i. e. tantæ & pares, vel non tantæ & impares.

D 3.

4. Est.

Epitomes Præceptorum

4. Estque vel Parium vel Imparium.

5. P A R I A

sunt argumenta comparata, quorum quantitas una est.

6. Argumentum igitur parum est, cum par arguitur à pari.

7. Notæ comparationis Parium contractæ sunt *par, pariter, æquale, æquus, æquè, equaliter*. Item negationes Imparium; ut, *non impar haud dispar, non inæquale, nec majus, nec minus, non latius, nec angustius, &c.*

Comparationis verò Parium explicatæ sunt hæ: *Idem quod; tam quam; tamdiu quamdiu; tantum quantum; tanti quanti; tanto quantà; tot quot; tantopere, quantopere; toties, quoties; tam ac; atque ac; non magis non minus, &c.* ut, *Umbra Creuse par levibus ventis, Abrahamo & Lotho pariter peccatum inest. Ignis tam elementum est quam aqua, Homo æquè, ac fumus evanescit.*

Parium sunt hi

CANONES.

1. Quicquid de uno parium affirmatur vel negatur, id similiter de altero affirmatur & negatur.

Quicquid valet in re pari, valet etiam in re comparati. De paribus idem est judicium.

Parium eadem est ratio; ut, *Israëlis propter idololatriam aliq; peccata graviter à Dio puni-*

puni-

Dialecticæ Lib. I.

puniti sunt. E. & nos parivatione graviter puniamur.

2. Cui convenit unum parium, eidem & alterum convenire probabile est; ut, Mendacio ille delectatur. E. & furto.

3. Paria paribus conveniunt, ut. Si Ludi-magistri summam discipulorum curam gerunt, etiam Episcopi suarum ovium gerent.

4. Si duo conveniunt eidem paria sunt.

Quæ conveniunt in aliquo tertio, inter se conveniunt; ut, Martialis & Maximus capiunt equè alianas cenas & eunt salutatum. E. sunt pares.

CAPUT XXII.

I. IMPARIA

sunt argumenta comparata, quorum quantitas non est una.

Horum hic est Generalis

CANON.

Imparia non variant speciem: & multo minus genus; ut, Calor intensus & remissus: Fides languida & firma, licet differant intentione graduum, specie tamen & genere conveniunt.

2. Suntque vel Majora vel Minora.

3. MAJORA

sunt argumenta imparia, quorum quantitas (in comparatione) excedit & major est.

D 4

4. At-

Epitomes Præceptorum

4. Argumentum ergò majoris est, quando, majus arguit minus.
5. Notæ majorum sunt hæc. 1. Non solum, sed etiam: plus, quam: malo hoc, quam illud. 2. Comparativi & Superlativi excessum significantes, ut, doctior, illustrior, majus, dignius, 3. Verba significancia comparationem, ut, Vinco, supero, excello, præsto, antecello, supra, ultra, & similia. 4. Negatio minoris; ut, non inferior, non minus excellens, nulli secundus, non ultimo loco, & si quæ sunt formæ aliæ; ut. Anima est præstantior corpore. Christus major est discipulis suis. Si Deus volucres cœli & lilia campi alie & vestit, quanto magis homines? Virtus excellentior est divitiis.

Majorum sunt hi

CANONES.

1. Si Majus est, etiam minus est. Vel: Posito Majore, ponitur M minus: ut, Christus pro nobis mortuus est, cum adhuc inimici ejus essent. E. sanguine ejus justificati multo magis servabimur.
2. Si id inest quod majus est, multo magis id inerit, quod minus est; ut, Potest portare bovem. E. multo magis infantem. Seu: Quod valet in re majori, valebit etiam in minori, ut, Christum nominarunt Beelzebub. E. multo magis domesticos.
3. Si id non inest, quod magis in esse videtur, nec illud inerit, quod minus in esse videtur, ut, justus vix salvabitur. E. multo minus impius.

CA.

Dialectica Lib. I.
CAPIT. XXIII.

MINORA

sunt argumenta imparia, quorum quantitas
(in comparatione) exceditur (minor & remissior
est.)

2. Argumentum ergo minoris est, quando
minus arguit majus.

3. Notæ minorum sunt. I. Non solum, sed ne:
Non hoc, sed illud: potius hoc, quam illud: cum,
sum: vix, vel satius. II. Comparatio Gramma-
tica, quando positivus ponitur juxta compa-
rativum: vel comparativus juxta superlati-
vum. III. Voces imminuentes aliz, ut, levicu-
lus, levior, velior. IV. Negatio parium & majo-
rum, iis enim negatis minus intelligitur; ut,
anima est corpore prestantior. Liliam multum
cedit homini. Fratres sunt chariores alienis. Male-
dicus est sevirior crudelissimis Tyrannis.

Minorum sunt hæc

CANONES.

1. Si minus non sit, nec majus erit, ut, Homi-
nis Testamentum non licet violare. E. multo minus
Dei Testamentum violandum erit. Itaq;

2. Si id non in est, quod minus est, multo mi-
nus id in erit, quod majus est, ut, Familiam non
potest regere. E. multo minus Rempublicam.

Quod valet in re minori, valet etiam in

D 5

re ma-

Epitomes Præceptorum

re majori, ut, *Non decet adversus parentes con-
tumacum esse. E. multo minus adversus Deum.*

3. Si id inest, quod minus inesse videtur, &
illud inerit quod magis inesse videtur; ut,
*Sabbatho licet servare bovem. E. multo magis ho-
minem.*

CAPIT. XXIV.

1. COMPARATA IN QUALITATE
sunt, quæ qualitatis ratione comparantur.

2. Qualitas est, quâ res comparatæ quales
dicuntur.

3. Estq; vel Similium vel Dissimilium.

4. SIMILIA

sunt argumenta comparata, quorum qualitas
est eadem.

4. Notæ Similitudinis uno verbo contra-
ctæ sunt I. Similit. *effigies* (*imago, similitudo, ty-
pus, character* (*icon*) *more* (*modo, in modum, vi-
tu*) *instar, tanquam, quasi, velut, veluti, sic, sicut,*
ut, uti, ceu, quemadmodum. II. Negatio d. *dis-*
similitudinis; non dissimilis, haud secus, haud ali-
ter. III. Verba similitudinem indicantia; ut,
refero; represento; imitor; emulor; speciem exhi-
beo; appareo, &c. ut, *Iustus instar palme virescit.*
Stultus ut Luna mutatur. Impius non secus ac glu-
ma dissipatur.

6. Notæ Similitudinis partibus suis explica-
te sunt: *Talis qualis: sicut ita: quem admodum-*

ita:

Dialectica Lib. I.

me: ut, sic: non aliter quam: non secus at: ad eum modum quo, &c. ut, Sicut ego Dominus & Magister vester lavi pedes vestros: Ita & vos deberis alter alterius pedes lavare, Joh. 13. v. 14.

Scilicet ut fulvum spectatur in ignibus sursum,

Tempore sic duro est inspicienda fides.

Tale tuum carmen nobis divine Poëta,

Quale sopor fessis in gramine. Virgil.

Similium sunt hæc

CANONES.

1. **De Similibus idem est iudicium.**

Similium eadem est ratio; ut, Deus perdidit mundum primum diluvio propter peccata. E. & nostrum perdet propter peccata.

2. **Similium collatio facienda est in iis partibus, quæ congruunt, & non in quibus dissentiant.**

3. **Simile simili illustratur:**

Simile simili amicum:

Simile simili gaudet:

Simile conservatur à simili.

4. **Omne simile est etiam dissimile:**

Simile non est (prorsus) idem:

Omnis similitudo claudicat:

Simile non currit quatuor pedibus.

5. **Similitudinis membra latius extendende non sunt, quàm fert ipsius rei proprietas.**

CA

Epitomes Præceptorum.

CAPUT XXV.

1. DISSIMILIA

Sunt argumenta comparata, quorum qualitas est diversa.

2. Notæ Dissimilitudinis contractæ sunt. I. Dissimilis, dispar, differens, diversum, aliud, secus, discrepans, aliter. II. Negatio Similitudinis: ut, non similis, non eadem (scil. qualitate.) III. Verba dissimilitudinem significancia: ut, differo, disto, non congruo, non respondeo, non quadro, ut, Dispar est cura ovium Christi & Mercenariorum. Dissimilis est lunæ mutabilitas sapientis constantia. Non similis est Deus hominibus in mendacio.

3. Notæ Dissimilitudinis explicatæ sunt: Non ut ita, non sicut hoc ita illud, non quem admodum. Sic, non - talis qualis, non tam quam, &c. ut, Non quemadmodum equi veterali solemus anteponeo teneros: Sic amici novi anteponendi veteribus. Non ut Deus misericors est, ita & homo.

Dissimilium sunt hæc

CANONES.

1. Dissimilium dissimilis est ratio.
 2. De dissimilibus diversum est iudicium.
 3. Si dissimilium unum sit, non erit alterum.
- Hactenus de argumentis primis, sequuntur Orta à primis.

I. ORTA

argumenta sunt, quæ perinde sunt ad id quod arguunt, sicut prima unde oriuntur.

2. Suntque duplicia; Nominalia & Realia.

3. Nominalia sunt, in quibus nomina seu voces argumenta faciunt: quæq; ex uno tantum primo derivantur.

4. Suntque conjugata & Notatio.

CONJUGATA

sunt nomina (argumenta orta nominalia) ab eodem principio variè deducta, ut, *Justitia, justus, justè*. *Terra, terrenus*: *Homo, humanus*: *miles, militis*.

6. Conjugatorum quædam sunt abstracta, quædam sunt concreta.

7. Abstracta sunt, quæ modum habent significandi simplicem; seu, quæ solam formam significant; ut, *justitia, fortitudo, amicitia, doctrina*,

8. Concreta sunt, quæ modum habent significandi compositum; seu, quæ formam cum formato vel subjecto connotant, ut, *justus, fortis, amicus, doctus*.

Conjugatorum sunt hæc

CANONES.

1. A conjugatis ducuntur argumenta tria
affixa

Epitomes Præceptorum

affirmativa tum negativa; ut, *Doctus est laudabilis. B. & doctrina est laudabilis. In justus non est laudandus. E. nec iniustitia laudanda erit.*

2. Conjugatorum uno posito, ponitur & alterum: Et: Quod uni conjugatorum convenit, convenit etiam (suo modo) cæteris; & contra; ut *Christianus es. E. Christiane tibi vendendum est.*

3. Cui tribuitur concretum (res per concretum significata) ei etiam tribuendum abstractum (res per abstractum significata) & contra: Cui tribuitur abstractum, eidem etiam tribuendum concretum; ut, *Aristides est justus. B. & iustitia in eo sit necesse est: vicissim: Iustitia præditus est. E. justus est.*

CAPIT XXVII.

1. NOTATIO

est argumentum ortum, quo nomina rebus imposita interpretamur. Sic

Notatio est nominis interpretatio.

2. Notatio desumitur ex omnibus argumentis primis, tum consentaneis, tum dissentaneis, tum comparatis. Sic *Senatus consultum* dicitur quod *Senatus constituit*. ex caus. effic. *Homo* ab *humo*. è *Mater*. *Focus* à *fovendo*: *Jesus salvator* à *salvando*. ex effect. *Pomona* à *pomis*: *Flora* à *floribus*. ex Subj. occup. *Mulier* à *mollitie*, ex adjunct. *Lucus* q. *minimè* *lucens*. *Bellum* q. *minimè*

Dialectica Lib. I.

*nimè bellum, è dissent. Pyropus q. ignis flammans
irritans. ex comparat.*

Notationi sunt hæ

CANONES.

1. Cui competit notatio (interpretatio) et-
dem verè & nomen competit: Et contra: cui
non competit notatio eidem nec nomen com-
petit. Et contra; ut, *Christus salvat populum à
peccatis suis. E. rectè dicitur Jesus sive salvator.*
2. Cùm notatio est adæquata notato, valet
consequentia affirmativè & negativè, ut, *Est
propheta. E. predicat futura. Non predicat futura
Ergo non est Propheta.*
3. Cùm notatio laxius patet notato, valet
consequentia tantùm negativè; ut, *Cibus non
est multis communis. E. non est cœna.*

CAPIT XXVIII.

I. ORTA REALIA.

sunt, in quibus arguendi vis consistit in rebus
ipsis: quæque ex plurimis argumentis primis
oriuntur.

1. Suntque Distributio & Definitio.

3. DISTRIBUTIO

est, cùm totum distribuitur in partes: *Seu: est
argumentum ortum reale, quo totum in par-
tes distribuitur.*

4. Totum est, quod continet partes, in quas
distribui & distingui potest: *Sic Dialectica*

totum

Epitomes Præceptorum

totum est, quia continet partes in quas dividitur, nempe Inventionem & iudicium. Homo totum est, quod complectitur partes, animam & corpus.

5. Pars est, quæ continetur à toto. Sic elocutio & pronuntiatio partes sunt Rhetoricæ, quia sub Rhetoricâ tanquam toto comprehenduntur. Anima & corpus partes sunt hominis. Homo & bestia animalis.

↪ Distributionis sunt hi generales

CANONES.

1. In distributione partes debent consentire cum toto (debent esse homogenea toti) inter se verò dissentire. Itaque

Quò partium cum toto consensio arctior, inter se verò dissensio capitalior, eò distributio est perfectior.

2. Distributio si subjectæ rei naturâ patiatur, debet esse bimembris.

3. Distributio (perfecta) debet esse adæquata toti distributo, h. e. neque latior, neque angustior, sed reciproca, ita ut nihil desit, nihil redundet.

4. Omnis distributio debet fieri in entia non verò in NON ENTIA.

5. Omnis distributio debet constare verbis perspicuis, & rem ipsam, ut in se est, declarantibus.

6. Divisio fieri debet in membra proxima, prima & immediata.

7. In

Dialecticæ Lib. I.

7. In distributione partes non debent se dividere per se ipsas.

Totius & partis generales sunt hi

CANONES.

1. Omne totum majus est qualibet suâ parte: impossibile enim est, partem toto majorem esse.

2. Partes singulæ continent minus toto: Partes simul sumptæ & coordinatæ constituunt totum.

3. Quicquid concluditur de toto, id communiter partibus inest. Et: Quicquid concluditur de partibus, idem communiter convenit toto.

CAPUT XXIX.

1. Distributio est vel primaria, vel secundaria.

2. PRIMARIA

est, quæ oritur ex argumentis absolute consentaneis.

3. Est quæ duplex: vel ex causis, vel ex effectis.

DISTRIBUTIO EX CAUSIS

est, cum causæ sunt partes totius: *b. e.* cum totum quod dividitur est effectum: partes vero illud dividentes sunt causæ; ut, Ex caus. *Philosophia partim à Socrate, partim à Platone, partim ab Aristotele conscripta est.* Ex Mat. *Vestitus alius*

§

§

Epitomes Præceptorum

fit ex panno, alius fit ex corio. Ex form. Vasa quædam sunt rotunda, quedam quadrata. Ex fine: Adolescentes ad Academias proficiscuntur, ut & literas discant & populorum mores cognoscant.

5. Distributionis ex causis tot sunt modi, quot sunt causarum genera: Itaq; & diversi ex iisdem distributionis modi existunt.

6. In illis autem Distributio integri in sua membra excellit.

7. INTEGRUM

est totum, cui partes suæ sunt essentielles, h. e. quod omnem suam essentiam à partibus (membris) accipit, & ab illis simul junctis integratur. Sic homo est integrum, quod omnem suam substantiam accipit, & constituitur ab animâ & corpore.

8. Membrum est pars integri; seu, Membrum est, quod integrum constituit. Sic anima & corpus sunt membra hominis. Inventio & iudicium Dialectica.

9. Distributio integri est, cum totum quod distribuatur, est integrum, partes verò dividentes sunt membra, ut, Dialectica partes sunt Inventio & iudicium. Mundus cælo & terra perficitur. Domus fundamento, parietibus & tecto absolvitur.

Integri & membra sunt hi
CANONES.

10. Posito integro, necesse est poni omnia mem-

Dialectica Lib. I.

1. membra sive partes essentialcs, ut, Tenet Dialecticam. E. præcepta inveniendi & judicandi.

2. Remoto integro, removentur etiam omnia membra sive partes essentialcs; ut, Non tenet Dialecticam. E. nec Topicam, nec Criticam. Nescit Grammaticam. E. & Etymologiam & Syntaxin.

3. Collectis omnibus membris, integrum esse necesse est; ut, Tenet Præcepta Elocutionis & pronuntiationis. E. est Rhetor.

4. Posito vel remoto uno tantum membro, integrum esse necesse non est; ut, Tyranni possunt occidere tantum corpus. E. non totum hominem.

5. Destructâ unâ parte principali, totum destruitur. Ille non habet cor. E. homo non est. Aedificio huic deest tectum. E. domus non est.

CAPITULUM XXX.

I. DISTRIBUTIO EX EFFECTIS

est, cum partes sunt effecta totius: h. e. cum totum, quod distribuitur, est causa, partes vero distribuentes sunt effecta; ut, Literarum studiosi alii bene loquuntur, bene dicunt, bene disserunt, scribunt, legunt. Opificum alii conficiunt calceos, sarcunt, stantes pinxerunt, mercaturam exercent.

1. Distributio ex effectis fit. Vel in effecta

¶ 2

effici-

Epitome Præceptorum

efficientis: vel in materiata: vel formata: vel
fuita: vel simul omnia aut aliqua.

3. In illis autem Distributio generis in suas
species excellit.

4. GENUS

est totum partibus essentiale, hoc est, quod
omnem suam essentiam & naturam subjectis
speciebus communicat.

5. SPECIES

est pars generis: quæ omnem essentiam gene-
ris accipit & participat.

6. DISTRIBUTIO GENERIS

IN SPECIES

est, cum totum quod distribuitur est Genus,
partes verò distribuentes sunt species; ut,
*Argumentum est artificiale, vel inartificiale. Ani-
mal est Homo, vel Bestia. Elocutio est Tropus, vel
Figura. Nomen est Substantivum, vel Adjecti-
vum.*

Generis sunt hi

CANONES.

1. Genus prædicatur de qualibet specie.
2. Genus necessario latius est speciebus.
3. Genus cum speciebus suis non convertitur
seu reciprocatur.
4. Posito vel affirmato genere universo,
omnes etiam ponuntur & affirmantur species;
ut, *omnes artes sunt conjunctæ. Ergo etiam Pœ-
tica & Oratoria.*

5. Ne.

5. Negato vel remoto genere, negantur & remouentur omnes species, ut, *Non est arbor. E. etiam non est ficus.*

6. Quicquid de genere communiter dicitur vel negatur, id etiam de qualibet ejus specie dici vel negari necesse est; ut, *Animal est substantia corporea, sentiens. E. & homo & Bestia.*

Species sunt hæ

CANONES.

1. Positâ vel affirmatâ specie, ponitur & affirmatur Genus, ut, *Cicero est Homo. Ergo est Animal.* Cui tribuitur species, eidem genus tribui necesse est.

2. Negatis speciebus omnibus, negatur etiam genus totaliter; ut, *Lapis neq; homo est, neq; bestia. E. animal non est.*

3. In specie plus est quàm in genere. Sic rationalitas in homine, quæ non est in animali tanquam genere.

4. Species & genus debent esse in eodem predicamento: ut, *Si genus est qualitas & adjunctum, etiam species. Si genus est substantia, etiam species.*

5. Quæcunq; attribuuntur speciebus, eadem etiam attribuuntur generi; ut *Justitia est laudabilis. E. & virtus est laudabilis.*

1. DISTRIBUTIO SECUNDARIA est, quæ oritur ex argumentis modo quodam consentaneis.

2. Estque duplex; vel ex subjectis; vel ex adjunctis.

I. DISTRIBUTIO EX SUBJECTIS

est, cum partes sunt subjecta, totum verò est Adjunctum; seu, cum adjunctum per subjecta dividitur; ut, *Sapientia est tum in Deo, tum in Angelis, tum in hominibus. Bonum aliud est anime, aliud corporis, aliud forme. Hominum alij vivunt in urbibus; alij in pagis; alij in villis.*

Ejus est hic generalis

CANON

Affirmatis subjectis partibus, affirmatur eorum adjunctum: Negatis, negatur: & contra; ut, *illo neq; Legem, neq; Evangelium docere potest. E. Theologus non est. Ille tractat numeros atq; magnitudines. E. Mathematicus est.*

CAPUT XXXII.

DISTRIBUTIO EX ADJUNCTIS

est, cum partes sunt adjuncta, totum verò subjectum; seu, eum subjectum dividitur per adjuncta; ut, *Hominum alij sunt sani: alij aegri: alij literati: alij illiterati: alij divites: alij pauperes.*
Phar.

Dialectica Lib. I.

*Pharmacorum aliud est salutare, aliud noxium.
Germaniam incolunt Franci, Hesse, Saxones, Ba-
vari, Suevi, &c.*

Ejus hic generalis

CANON.

*Affirmatis adjunctis partibus, affirmatur
etiam totum subjectum; & contra; ut, Pom-
peius est praeditus & rei militaris scientia, & vir-
tute, & autoritate, & felicitate. E. est bonus Im-
perator. Ille non est Francus, nec Saxo, nec Hef-
sus, &c. Ergo non ex Germania oriundus est.*

CAPUT XXXIII.

I. DEFINITIO

*est argumentum ortum reale explicans quid
res (definitum) sit.*

1. *Definitio est vel Perfecta, vel imperfecta.*

3. **DEFINITIO PERFECTA**
*est, quæ constat ex solis causis essentiam rei
constituentibus.*

5. *Perfecta igitur Definitio est quæ constat
materia sive genere, & formâ sive differentiâ
specificâ; ut, Homo est animal rationale. Diale-
ctica est ars bene ratione utendi. Grammatica est
ars bene loquendi.*

Definitionis sunt hi

CANONES.

1. *Cui tribuitur vel adimitur definitio, ei-
dem*

E 4

dem

Epitomes Præceptorum

dem etiam tribuitur vel adimitur definitum;
& contrà; ut, *Petrus est animal rationale. E. est
homo. Est homo. E. est animal rationale. Simia
non est animal rationale. E. non est homo. Non est
homo. E. non est animal rationale.*

Quicquid convenit Definitioni, id etiam
convenit Definito, & contrà:

Quicquid negatur de Definitione, id ne-
gatur etiam de Definito; & vicissim con-
trà.

2. Definitum neque implicite, neque expli-
cite sit pars Definitionis; ut, *Litera est minima
pars vocis ex literis composita. Vitiosa est definitio.
Litera enim definitum est, non igitur definitioni
inferendum; Ex literis composita.*

3. Definitum & genus definitionis sunt in
eodem predicamento.

4. Definitio perfecta sit adæquata suo defini-
to, Definitio 1. non sit latior, nec 2. angustior,
sed 3. reciproca sit, & cum definito æqualiter
convertatur; ut, *Homo est animal rationale; &
quod non est animal rationale, non est homo.*

5. Definitio perfecta constet verbis propriis,
perspicuis & usitatis. *Itaque*

Ambigua, homonyma, tropica & ob-
scura definitionem non ingrediuntur.

6. Definitio perfecta sit affirmativa.

Negatione enim nihil est definiendum,
&: Definitiones negativæ sunt vitiosæ.

7. Uni-

7. Unius rei una tantum est definitio essentialis, non plures.
8. In definitione non adhibeatur genus remotum pro proximo.

CAPUT XXXIV.

1. DEFINITIO IMPERFECTA

est, quæ ex aliis quibusvis argumentis rem describit. Unde & **DESCRIPTIO** appellatur.

2. Estq; vel succincta (*brevis, concisa;*) vel explicata (*copiosa, proluxa.*)

3. Succincta est, quæ ex uno atq; altero argumento desumitur; ut, *Ira furor brevis est.*

4. Explicata est, quæ ex pluribus argumentis variè desumitur; ut, *Homo est animal mortale, capax disciplinæ, ex adjun. Ebrietas est vitium arcana recludens, spes jubens esse ratas, ad prælia crudens inermes, ex effect. Virtus est vitium fugere. & sapientia prima, ex dissent. Argumentum est, quod ad aliquid arguendum affectum est. Ex conjug.*

Mundus est compages e' celo terraq; constans, & in naturis quæ his comprehenduntur, ex partibus.

Descriptionis est hic generalis

CANON.

Cui tribuitur vel adimitur descriptio, eidem etiam tribuitur vel adimitur descriptum & contrà; ut, *Hortensius dicendo animos audien-*

Epitomes Praeceptorum

rum docet, & delectat, & permovet. E. est optimus Orator. Vicissim: Balbus non est optimus Orator. E. dicendo animos audientium non & docet & delectat & permovet.

Hactenus de argumento Artificiali, ejusque speciebus: superest Inartificiale, quod est Testimonium.

CAPUT XXXIII.

1. TESTIMONIUM

est argumentum inartificiale, quod non sua natura, sed assumpta artificialis alicujus argumenti vi arguit. Dicitur alias Autoritas.

2. Estq; duplex: Divinum & Humanum.

3. TESTIMONIUM DIVINUM est, quod Deum auctorem habet.

4. Estq; vel immediatum vel mediatum.

5. Immediatum est, quod nullo mediante Deum auctorem habet, (à Deo profertur) ut, Vox Patris de caelo clamat; Hic est Filius meus dilectus, in quo complacuit mihi, hunc audite, Matth. 3.

6. Mediatum est, quod mediantibus aliis Deum auctorem habet; seu, ad quod perhibendum, Deus aliorum ministerio usus; ut, Multis modis Deus olim loquens patribus, novissime nobis locutus est per filium, Hebr. 1. Paulus dicit nos justificari fide, non operibus, Rom. 3.

Testi.

CANONES.

1. Autoritas divina est infallibiliter & irrefragabiliter vera, & loco principii immoti sola testimonia divina non fallunt.

Quod Deus facit & testatur, verum esse necesse est.

2. Ab autoritate vel testimonio divino ducuntur argumenta affirmativè & negativè; ut, *Sacra scriptura asserit Christum pro omnibus hominibus mortuum esse. E. verum est. Sacra Scriptura nusquam dicit Sanctos esse invocandos. E. invocandi non sunt.*

3. Quicquid Sacra Scriptura Canonica testatur, id indubitata fide amplectendum, & pro principio Theologico habendum.

Quicquid è Scripturis Canonicis non habet autoritatem, eadem facilitate rejicitur, qua asseritur.

CAPUT XXXVI.

1. TESTIMONIUM HUMANUM est, quod hominem autorem habet.

2. Estq; vel commune vel proprium.

3. Commune est, quod plurium est, de quæ pluribus testatur.

Ad hoc Testimonium commune referuntur 1. *leges non scriptæ*, quales sunt *leges naturæ & consuetudines* 2. *leges scriptæ*, utpote

Epitomes Præceptorum

Jus civile, leges Romanæ, juris allegationes.
3. Rescripta, placita, Senatusconsulta, plebiscita, responsa, edicta, intimaciones, constitutiones, &c.
4. Illustres sententiæ, proverbialia, adagia, dicta sapientum. ut Nolce teipsum. Pares paribus congregantur, &c. Sensus communis cum experientia, & notoria rei gesta fama, rumor item communis est.

5. Proprium est, quod certi alicujus hominis singulare est, inq; unâ aliqua re testificanda occupatur.

Ad hoc pertinent. 1. Singulorum autorum peculiæres Gnomæ quales sunt: Ciceronis, Menandri, Senecæ, Aristotelis, Platonis, &c.

2. Testimonia certarum personarum sive presentium sive absentium, sive mortuorum sive vivorum. Confessiones, exque vel liberæ: vel vi expressæ, vel actu elicite. 4. Obligationes, sponsiones & stipulationes. 5. Juramenta. 6. Pignora, munimenta, libelli, vades, arrhe, presides, obsides & quæcunque aliquam judicii vim habent, qualia sunt arma, cruentatio cadaverum, mutatio vultus & affectuum, variatio pulsus, immutatio coloris, excitatio sudoris, & innumera alia.

Testimonij humani sunt hi

CANONES.

1. Autoritati humanæ credendum est, quatenus firmis utitur rationibus & demonstrationibus. In

Dialectica Lib. 1.

In testimoniis enim humanis non videndum quis dixerit, sed quid & quàm verè dixerit.

2. Ab Autoritate humanâ ducuntur tantùm argumenta affirmativa, non verò negativa. Non E. valet. Aristoteles non dixit mundum esse corruptibilem. E. non est corruptibilis.

3. Autoritas & consuetudo humana cedunt rationi & naturæ. Hæc verò cedunt auctoritati divinæ. Lex enim inferior cedit superiori.

Sic fuit liber 1. de Inventione, sequitur.

EPI.

EPITOMES

Præceptorum Dialecticæ

LIBER II.

DE JUDICIO.

CAPUT I

I. JUDICIUM

est altera Dialecticæ pars de disponendis argumentis ad benè judicandum. *Unde & DISPOSITIO dicitur.*

2. Judicium duplex est; Axiomaticum & Dianoëticum.

3. Judicium axiomaticum est legitima axiomatum dispositio & d. judicatio.

4. AXIOMA

est dispositio argumenti cum argumento, qua esse aliquid, aut non esse judicatur.

5. In axioma consideranda, 1. Partes. 2. Divisio, 3. Affectio.

6. Partes axiomatis duæ sunt: Subjectum & Prædicatum. *Illud dicitur Antecedens: hoc verò consequens.*

7. Subjectum est, de quo aliquid dicitur, si-
ve enunciatur.

8. Pre-

Dialectica Lib. II.

8. Prædicatum est, quod de aliquo (*subjecto*) dicitur, sive enunciatur.

9. Id quo Subjectum & Prædicatum colligantur ac continentur dicitur vinculum.

10. Vinculum est vis argumenta inter sese certo modo affecta connectens, ut ex iis fiat integra sententia: Unde etiam dicitur Copula.

CAPUT II.

1. Dividitur axioma 1. secundum Qualitatem: 2. secundum Quantitatem. 3. secundum species.

2. Secundum Qualitatem 1. Axioma est vel Affirmatum, vel Negatum.

3. AXIOMA AFFIRMATUM est, cujus vinculum affirmatur; seu, in quo prædicatum de subjecto affirmatur; ut, *Paries est albus. Justitia est virtus. Cælum movetur. Anima est immortalis.*

4. NEGATUM est, cujus vinculum negatur; seu, in quo prædicatum de subjecto negatur; ut, *Prodigalitas non est virtus. Leo non est asinus. Terra non movetur. Nullus avarus est justus. Nullus bonus est malus.*

Horum sunt hi
CANONES.

1. Affirmatum prius est negato.

2. In negato particula negativa conveniens
et lo-

Epitomes Præceptorum

in loco reponenda est, nempe vel in principio, ut, *nullus homo est Leo* : vel immediatè ante vinculum ; ut, *homo non est Leo*.

3. Si negatio vinculum sequitur, vel ad descriptionem subjecti aut prædicati pertinet, axioma affirmatum est, non negatum ; ut, *Caeciliana est non bonus. Qui non est bonus, est malus. Omnis qui non credit, condemnabitur. Omnis plantatio, quam non plantavit Pater cælestis, eradicabitur.*

5. Utrumq; tum affirmatum, tum negatum est vel purum, vel modale.

6. PURUM

est, cujus prædicatum subjecto convenit (de subjecto enuntiatur) simpliciter absque modo ut, *Omnis qui credit in Christum salvatur. Fide justificatur homo.*

7. MODALE

est, quod determinatur modo quodam: cujusmodi sunt, *Necesse, possibile, impossibile, contingens*, ut, *Necesse est Deum esse justum. Impossibile est peccata Deo placere. Possibile est juvenem in florenti ætate mori. Contingens est hominem esse doctum.*

CAPUT III.

I. Secundùm Qualitatem II. Axioma est vel verum, vel falsum.

2. AXIO.

Dialectica Lib. II.

2. AXIOMA VERUM

est, quod pronunciat uti res est; ut, *Lapis est
gravis. Homo est mortalis. Homo non est lapis.*

3. Ax oma verum est vel necessarium vel
contingens.

4. NECESSARIUM

est, quod immutabiliter verum est, nec aliter
se habere potest.

5. Ejus sunt tres gradus sive Conditiones. 1.
καθ' ὅλας, de omni. 2. *καθ' αὐτό* per se. 3.
καθ' ὅλας πρῶτον, Catholicum primum, seu
universale reciprocum.

6. Necessarium *καθ' ὅλας* est, cum con-
sequens (*prædicatum*) omni antecedenti (*sub-
jecto*) semper inest; ut, *Homo est rationalis.*

7. Necessarium *καθ' αὐτό*, per se est, cujus
partes sunt essentielles.

8. Estque vel primi vel secundi modi.

9. *καθ' αὐτό*, primi modi est, cujus prædi-
catum est in definitione (*est de essentia*) sub-
jecti; ut, *Homo est ratione præditus. Justitia est
habitus.*

10. *καθ' αὐτό* secundi modi est, cujus sub-
jectum est in definitione (*est de essentia*) præ-
dicati, ut, *Homo est capax disciplina, potest videre.
Corpus est mobile.*

11. Necessarium *καθ' ὅλας πρῶτον*, Catho-
licum primum est, cum prædicatum cum
sub-

F

sub-

Epitomes Præceptorum

Subiecto disponitur reciprocè; ut, *Omnis homo est rationalis. Omne animal sentit.*

Axiomatis veri & Necessarij sunt hæ

CANONES.

1. Verum vero consonat.
2. Quæ in rebus ipsis est veritas, ea est affirmatio in oratione sive prædicatione.
3. Judicium axiomatis necessarii est scientia, quâ res per causas immediatas & proximas certò demonstrantur.

12. CONTINGENS

est, quod sic verum est, ut aliquando possit esse falsum, *h. e.* quod mutabiliter verum est; ut, *Socrates ambulat. Aqua calida est. Fortes creantur fortibus.*

Ejus sunt hi

CANONES.

1. Judicium axiomatis contingentis est opinio; quâ certò nil demonstrare, sed probabili-ter duntaxat asseverare possumus.
2. Futurorum contingentium non est determinata veritas.

13. FALSUM.

est, quod non pronunciat uti refert; ut, *Homo est arbor, lapis est animal.*

CAPUT VI.

2. Secundum Quantitatem axioma est Uni-
versale vel speciale.

2. UNI.

Dialectica Lib. II.

2. UNIVERSALE

est cujus consequens (*prædicatum*) universaliter tribuitur antecedenti (*subjecto*) universali, h. e. cujus subjectum est universale; ut, *omnis homo est rationalis. Nullus homo est bestia.*

3. Estq; vel Definitum, vel Indefinitum.

4. Definitum est, cujus subjectum signo universalis est determinatum; *Seu, quod signum universalitatis expressè habet additum.*

Signa universalitatis sunt; *Omnis, Nullus*; & his æquipollentia; *Nullus non, i. e. omnis: Nemo, ne unus quidem, i. e. nullus: Item: universi, cuncti, quilibet, quicquid, unusquisque, quotquot, &c.* ut, *Omnis homo est animal. Nullus lapis est animatus. Quicumq; baptisati sunt, Christum induerunt, Gal. 3. Non est qui faciat bonum, ne unus, Psal. 5.*

5. Axioma Indefinitum est, cujus subjectum universale nullo signo est determinatum; ut, *Animal est substantia. Homo est rationalis.*

Horum sunt hi

CANONES.

1. Signum universalitatis nunquam addatur immediatè prædicato: Reddit enim axioma falsum & ineptum; ut, *Omni homo est omne animal. (Sic enim etiã foret bestia, equus, asinus, &c.)*

F 2

2. Si

Epitomes Præceptorum

2. Signum univ ersalitat is locum non habet, ubi per naturam res tantum unica, sive subiectum unum est; ut, *non recte dicitur. Omnis Baptismus est Sacramentum. Omnis cœna Dominica constat duabus rebus, terrenâ & cœlesti. Quia baptis- mus tantum unus, & cœna Dominica tantum una est.*

6. SPECIALE

axioma est, cujus consequens (*prædicatum*) tribuitur antecedenti (*subjecto*) specialiter; ut, *Quædam virtus est propugnatrix justitiæ.*

7. Estque vel particulare, vel Singulare seu proprium.

8. PARTICULARE

est, cujus consequens (*prædicatum*) tribuitur antecedenti (*subjecto*) particulariter; ut, *Quidam homines sunt docti. Quidam adolescentes sunt pietatis studiosi. Aliqui homines timent Deum. Nonnulli Poëte carminibus suis perierunt.*

Particulare axioma interdum signis exprimitur, qualia sunt; *Quidam, aliquis, multi, plerique, plerumque, reliqui, ceteri*: interdum, *non omnis, nonnullus, pars, partim, &c.* ut, *1. Corinth. 10. Omnes patres pertransiere per mare: Sed plures eorum non placuere Deo; quidam ex ipsis fuere idololatæ: quidam sunt fornicati; quidam Christum tentavere, &c.* Interdum signa omittuntur, & tum dicitur axioma Inde-

Qui.

Dialectica Lib. II.

nitum, æquipollens particulari; ut, Homines sunt docti. Christiani Turcam devicerunt.

9. PROPRIUM

sive singulare est, cujus consequens (predicatum) commune vel proprium, tribuitur antecedenti (subjecto) proprio sive singulari; ut, Plato est Philosophus. Christus est Messias. Cicero est Orator.

Ejus est hic

CANON.

Axioma proprium non recipit signa quantitatis expressa. Ineptum enim est dicere: Omnis Cicero est Orator. Quidam Cicero est eloquens.

CAPIT V.

1. *Secundum species Axioma est vel simplex, vel Compositum. Illud dicitur Categoricalium, hoc hypotheticum.*

2. SIMPLEX

est, quod verbi vinculo continetur; ut, Homo est animal. Ignis urit. Deus creavit mundum. Justus virtute præditus est.

Ejus sunt hæ

CANONES.

1. *Axioma Simplex omni genere modorum Grammaticè enunciari potest: in iis tamen Indicativa enunciatio excellit.*

2. *In axioma simplici duo tantum argu-*

F 3

menta,

Epitomes Præceptorum

menta, alterum in subjecto, alterum in prædicato per vinculum verbi disponitur; ut, *Homo est rationalis.*

3. Eadem verò non semper separatim & explicitè enunciantur, sed vinculum nonnunquam toti prædicato includitur; ut, *Petrus ambulat, ignis urit,* nonnunquam plura Syncategoremata vel subjecto, vel prædicato adjiciuntur; ut, *Deus Pater Domini nostri Jesu Christi sit benedictus in secula.*

4. Axioma simplex affirmatur & negatur, verbo affirmato & negato (*sive sit primi, sive secundæ & tertij adjecti*) ut, *Est Poeta. Non est Poeta. Petrus non est.*

5. Simplici aximate omnia argumenta cum suis correlatis enunciari possunt: idq; hoc modo, ut consentanea enunciarentur affirmando, dissentanea negando.

CAPUT VI.

I. COMPOSITUM

axioma est, quod vinculo conjunctionis continetur. *Dicitur aliàs hypotheticum seu conditionale.*

2. Estque vel congregativum, vel segregativum.

3. CONGREGATIVUM

est, cujus conjunctio est congregativa. Tales sunt

sunt, *si, cum, & atq;*, quæ argumenta congregando jungunt.

4. Estq; vel copulatum, vel connexum.

5. COPULATUM

axioma est, cujus conjunctio est copulativa.

6. Conjunctiones copulativæ sunt, *&, ac, etiam*: Item, *neq;, quoque, que*, Item compositæ, *atque, itemq;, neq;*, ut, *Bona & mala, vita & mors, paupertas & divitiæ à Domino proficiscuntur.* Virg. *Æneid. 1. Ilia. Eurusq; Notusq; ruunt creberq; procellis.*

Africus, & vastos jactant ad sidera fluctus.

Christus & mortuus est & resurrexit.

Ejus sunt hæc

CANONES.

1. Axioma copulatum verum est, si omnes partes veræ & rectè copulatæ sunt: Falsum verò, si vel altera duntaxat pars, vel utraq; falsa fuerit; ut, *Deus & natura nihil faciunt temere*: hoc verum est. *Christus ascendit in cælum, & in eo ita conclusus continetur, ut non possit adesse in Cenâ.* Falsum est, quia pars consequens falsa est.

2. In copulato conjunctio sæpiùs exprimitur, nonnunquam etiam dissimulatur; ut, *cæteros agerem, raperem, tunderem, prosternerem.*

3. Ad copulatum referuntur etiam enun-
ciata, quæ per relativas voces junguntur,

E 4

quo-

quorum conjunctio est ipsa relatio. Qualia sunt relata qualitate, tempore, loco, quantitate. Quarum hæ sunt notæ: talis - qualis; quemadmodum - ita; tantus - quantus, tot - quot, sum - tum; ubi - ibi; eò - quò, &c.

CAPIT VII.

I. CONNEXUM

axioma est, cujus conjunctio est connexiva.

2. Conjunctiones connexivæ sunt: *si, fin, nisi, nisi, ut, Si Abraham est justificatus operibus, tum habet quod gloriatur, sed non apud Deum. Si secundum carnem vixeritis, moriemini. Si Deus pro nobis, quis contra nos?*

Ejus sunt hæ

CANONES.

1. Conditionalis n. hi! ponit in esse.
2. Conditionalis SI non semper exprimitur, sed nonnunquam d. simulatur: ut, *Non opus est exercitiis in levioribus artibus, & non opus est in difficilioribus, pro, si non opus est.*
3. Nonnunquam loco conditionalis SI usurpantur notæ aliæ: quales sunt, *cum, tum, donec, siquidem, quandoquidem, quia, & qui ablativi consequentiæ dicuntur.*
4. Connexum judicatur verum esse, siposito antecedente, est consequens; ut, *Si solâ fide justificamur, non justificamur operibus. Falsum judicatur*

catur

Dialecticæ Lib. II.

atur, si posito antecedente, consequens non est; ut, *Si corpus Christi in cœna est, necesse est, ibi videri & palpari.*

5. Connexum necessarium est, si partes necessariâ connexionem coherant; ut, *Si homo est rationalis, natura est Dialecticus.*

6. Connexum contingens est, cum partes non necessaria connexionem dependent, sed probabiliter & contingenter, hinc fieri potest, ut antecedens esse possit, etiamsi non sit consequens, vel contrâ; ut, *Si est Ramista, est etiam Calvinista.*

CAPUT VIII.

I. SEGREGATIVUM

axioma est, cujus conjunctio est segregativa.

Ejus est hic

CANON.

Argumenta Dissentanea enunciantur tantum axioma segregativo.

2. Estque vel discretum, vel disjunctum.

3. AXIOMA DISCRETUM

est, cujus conjunctio est discretiva.

4. Conjunctiones Discretivæ sunt; *Quamquam, quamvis, etsi, licet - Tamen, at; Non hoc, quidem - verum, sed, & æquipollentes aliæ; ut, Non formosus erat Ulysses, sed facundus. Quamvis ego digna - sum, que patiar injuriam, at tu indignus,*

F §

dignus,

Epitomes Præceptorum

ignus, qui faceres. Quanquam Petrus non est doctus: tamen est dives. Non auro & argento redempti sumus, sed precioso sanguine Christi.

Ejus sunt hi

CANONES.

1. Diversa enunciantur axiomate discreto.
2. Notæ Diversorum interdum dissimulantur, & vel antecedentium (*Quanquam, est, licet,*) vel consequentium (*tamen, sed*) aliqua omittitur; ut, *Nervus est corporis macula: illi tamen hoc lumen videbatur: pro, Quanquam nervus est macula, &c.*
3. Axioma Discretum verum est & legitimum, si partes non solum veræ, sed & discretæ sunt. Falsum est, vel ex una parte falsum. Ridiculus, si partibus discretis non constet.

CAPUT IX.

I. DISJUNCTUM

axioma est, cujus conjunctio est disjunctiva.

2. Conjunctiones disjunctivæ sunt; *Aut, ve, sive, vel, secus, ut: Aut fide justificamur, aut operibus. Aut Deo serviendum, aut Mammonæ. Animal aut est bestia, aut homo. Aut dies est, aut nox est.*

Ejus sunt hi

CANONES.

1. Opposita enunciantur axiomate Disjuncto;

et;

cto, ut, *Conjux est aut maritus, aut uxor. Aut bonus est aut malus.*

2. In Disjuncto una tantum pars vera esse potest, non plures; ut, *Petrus aut est in Asia, aut in Africa, aut Europa. Aut fide justificamur, aut operibus.* Hic unum tantum verum est, reliqua falsa.

3. Disjunctum, cujus nulla pars vera est, falsum est; ut, *Fractio panis aut per se est pia, aut impia.* (datur enim tertium, quod sit media, indifferens & adiaphora,) vicissim: Disjunctum, cujus omnes partes verae sunt, falsum est; ut, *Christus aut Deus est, aut homo* (utrumque verum est, est enim Deus & homo.)

4. Disjunctum nunquam extrahi debet ex iis, quae sunt necessario connexa; ut, *Socrates aut est homo, aut rationis particeps.*

5. Disjunctum verum est, si partes dissimilaneas disjuncte enunciat: Falsum, quod consentanea simpliciter & absolute disjungit.

6. Disjunctum necessarium est, cujus partes omnes necessario per opposita immediata disjunguntur, non vero in necessaria partium veritate; ut, *Animal non est homo, aut bestia.*

7. Disjunctum contingens est, cujus partes contingenter per opposita immediata disjunguntur, ideoque vel utrumque, vel neutrum esse potest; ut, *vestis aut est alba, aut nigra.*
Aut

Epitomes Præceptorum.

Aut doctus est, aut probus. Aut potius amore, aut moriar.

CAPUT X.

1. Affectio axiomatis est unius cum altero collatio.
2. Collatio ea vel respicit consensum, cujus ratione axiomata consentiunt: vel dissensum cujus ratione dissentiunt.
3. Consensum respicit *Æquipollentia* & conversio.

4. *ÆQUIPOLLENTIA*

est, axiomatum verbis discrepantium in sensu convenientia. Græce dicitur *ισοδυναμία* ut Axioma, *Non omnis homo est electus*, æquipollet huic, seu idem significat quod hoc, *Quidam homo non est electus: Nonnulli homines sunt docti: & Quidam sunt docti: Nullus non homo est peccator; & Omnis homo peccator est: Non aliquis homo est lapis; & Nullus homo lapis est.*

Ejus sunt hæc

CANONES.

1. Diversitas verborum non tollit æquipollentiam sensus.
2. Duæ negationes æquipollent affirmativæ; ut, *Homo non potest non mori: æquivalet huic: Homo necessario moritur.*
3. Universalis limitatione restricta æquipollet

let

Dialectica Lib. II.

let particulari; ut, *Omnes homines, qui credunt, salvantur*: æquivalet huic; *quidam homines salvantur*.

4. *Exclusivæ (tantum, solum,)* æquipollent universali; ut, *Tantum octo homines fuerunt in arcâ Noah, i. e. omnes homines in eâ fuerunt numero octo*.

5. *Affirmatio privationis & negatio habitus in subjecto habili æquipollent. Est injustus: Non est justus.*

6. *Attributio finita & negatio infinita æquipollent; ut, David est justus: David non est justus.*

7. *Indefinitæ propositiones in materiâ necessariâ æquipollent universalibus: in contingenti verò particularibus; ut, Homo est animal irrationale. Homines sunt docti. Quidam homines sunt docti.*

8. *Hypotheticum sive connexum impossibile æquipollent simplici negato; ut, Si Æthiops mutabit colorem & Pardalus maculas, damnat poenitentiam agant; & ; Dammati non agent poenitentiam.*

CAPITULUM XI.

I. CONVERSIO

est mutua terminorum in axiomatico transpositionio, qua ex subjecto (*antecedente*) fit prædicatum (*consequens*;) & ex prædicato (*consequente*) subjectum (*antecedens*) salva axiomaticæ veritatis

ritas

Epitomes Præceptorum

fitate; ut, *Homo est animal rationale: Animal rationale est homo.*

2. Ejus modi sunt tres. 1. Conversio simplex. 2. per accidens. 3. per contrapositionem.

3. Simplex est, qua, manente qualitate & quantitate eadem, universale affirmatum reciprocum & negatum, itemq; particulare affirmatum convertitur; ut, *Omne bonum justum. Omne justum bonum,* (est conversio axiom. univers. affirm. reciproc.) *Nullus avarus est justus. Nullus justus est avarus.* (univers. negat.) *Quidam canis est niger. Quoddam nigrum est canis* (part. affirm.)

4. Conversio per accidens est, qua manente qualitate eadem convertitur universale in particulare; ut, *Omnis prodigus est injustus: Quidam injustus est prodigus. Omne animal vivit. Quoddam vivens est animal.*

5. Conversio per contrapositionem est, qua manente quantitate eadem, affirmatum convertitur in negatum; ut, *Omnis virtus est pulchrum. Quod non est pulchrum, non est virtus. Omnis Leo est animal. Quicquid non est animal, non est Leo.*

CAPUT XII.

I. OPPOSITIO

axiomatum est, cum in eodem axioma vinculum affirmatur & negatur; ut, *Petrus est*

Erudi.

Dialecticæ Lib. II.

Eruditus. Pater non est eruditus. Homo est rationalis. Homo non est rationalis.

Ejus sunt hi generales

CANONES.

1. Omnis oppositio axiomatum habeat: 1. idem subjectum & prædicatum, sine ambiguitate intellectum. 2. secundum idem. 3. ad idem, & 4. eodem tempore.

2. In omni oppositione una duntaxat propositio uni opponatur.

2. Oppositio est vel contraria, vel contradictoria.

3. CONTRARIA

est, qua universali affirmato opponitur universale negatum, & contrà; ut, *Omnis homo est doctus. Nullus homo est doctus.* (hîc univ. affirm. opponitur univ. negat.) *Nullus dives introibit in regnum cælorum. Omnis dives introibit in regnum cælorum,* (hîc univ. negat. opponitur univ. affirm.)

Ejus sunt hi

CANONES.

1. Propositiones contrariæ verum ac falsum non semper, nec necessariò dividunt.

Itaque

2. In materiâ necessariâ altera vera, altera falsa est; ut, *Omnis homo est animal. Nullus homo est animal.*

Epitomes Præceptorum

In materiâ verò contingenti simul falsæ nunquam simul veræ esse possunt; ut, *Omnis homo credit. Nullus homo credit.*

4. CONTRADICTORIA

Oppositio est, qua opponitur 1. universali affirmato particulare negatum; ut, *Omnis homo est pius. Quidam homo non est pius.* aut universali negato particulare affirmatum; ut, *Nullus homo est pius. Quidam homo est pius.* 3. aut singulari (proprio) affirmato singulare negatum; ut, *Petrus est pius. Petrus non est pius.*

Ejus sunt hi

CANONES.

1. Contradictoriæ in omni materia ex necessitate dividunt verum & falsum. *Itaq;*
2. Impossibile est duas contradictorias esse simul veras, aut simul falsas.
3. Oppositio compositi axiomatis semper est contradictoria: dividit enim semper verum à falso; ut, *Christus & mortuus est, & resurrexit. Christus non & mortuus est & resurrexit.*

Hucusque de iudicio Axiomatico, sequitur Dianoëticum.

CAPITULUM XIII.

1. Iudicium Dianoëticum est legitima variorum axiomatum ex se deductorum dispositio ac d. iudicatio.

2. Est.

Dialectica Lib. II.

2. Estque vel syllogisticum, quo syllogismus; vel Methodicum, quo Methodus dijudicantur.

3. SYLLOGISMUS

est dianoia, qua quaestio cum argumento ita disponitur, ut posito antecedente necessario concludatur.

4. In syllogismo consideranda: 1. Partes.

2. Divisio.

5. Partes syllogismi essentialiaes duae sunt, Materia & Forma.

6. MATERIA

est, ex qua syllogismus constituitur.

7. Estque; vel remota, vel propinqua.

8. Remota est, ex qua propositiones conficiuntur; ut, Quaestio & argumentum tertium: *Metaphorice*, vulgo tres Termini dicti, Major, Minor, Medius.

9. Quaestio constat terminis duobus, Majori & Minori: Argumentum vero tertium est Medius terminus.

10. Major terminus est praedicatum (*consequens*) quaestionis dubiae: & disponitur cum medio sive argumento tertio in propositione.

11. Minor terminus est subjectum (*antecedens*) quaestionis, & disponitur cum Medio sive argumento tertio in assumptione.

12. Medius terminus est quaestionis dubiae

6

extrin-

Epitomes Præceptorum

extrinsecus assumpta probatio, qua mediante
Major & Minor disponuntur. *Itaq;*

Bis ponitur ante conclusionem: semel in pro-
positione junctus Majori: & semel in Assum-
ptione junctus Minori.

13. Materia propinqua est, ex quâ ultimo syl-
logismus constituitur.

14. Estq; Antecedens & Consequens.

15. Antecedens est, quæ adhibetur ad quæ-
stionem arguendam.

16. Ejus partes sunt duæ: Propositio & As-
sumptio. *Vulgo dictæ Præmissæ, quia conclusioni
præmittuntur.*

17. Propositio est prior pars antecedentis,
qua argumentum (*tertium*) vel cum conse-
quente quæstionis parte tantum, vel cum tota
quæstione disponitur.

18. Assumptio est posterior antecedentis
pars, quæ è propositione conficitur.

19. Consequens est, quæ sub se partes quæ-
stionis complectitur, eamque per legitimam
consequentiam concludit. *Unde & Conclusio
dicitur.*

20. Forma Syllogismi est legitima materia
seu quæstionis cum argumento tertio juxta le-
ges Syllogisticas dispositio, ut necessaria con-
sequentia conclusio inferatur.

21. Formam consequitur Bona consequen-
tia,

Dialectica Lib. II.

ria, quæ est virtus, ex legitima partium Syllogismi dispositione existens.

Generales de Bona consequentia Syllogistica sunt hi

CANONES.

1. Syllogismi dispositio debet informari ad normam Dici de Omni, & Dici de Nullo.

Dictum de Omni est, quando nihil sumi potest sub subjecto, cui non tribuatur prædicatum; ut, *Omne vinum calefacit. Omnis homo est animal.*

Dictum de Nullo est, quando sub subjecto nihil potest sumi, de quo non removeatur prædicatum; ut, *Nullum animal est lapis. Nulla stella consumitur.*

2. Ex veris per se non nisi verum colligi potest: Ex falsis nil nisi falsum.

3. Ex necessario non nisi necessarium; ex contingenti non nisi contingens sequitur.

4. In Syllogismo positis præmissis necessario sequitur conclusio.

5. In Syllogismo non sint plures neque pauciores termini quam tres: neq; secundum vocem, neq; secundum sententiam.

6. Medius terminus nunquam ingrediatur conclusionem, neque ex toto, neq; ex parte.

Nam

Lex generalis erit medium concludere nescit.

Epitomes Præceptorum

7. Præmissæ in Syllogismo babeant idem prædicationis genus. *Nam*

Mutato genere prædicationis usitato, non V. C.

8. Præmissarum altera semper esto univ^{er}salis. *Nam*

Ex puris particularibus nihil sequitur.

9. Præmissarum altera semper esto affirmativa. *Nam*

Ex puris negativis nihil sequitur. *Hinc*
versus.

Partibus ex puris sequitur nil, atque negatis.

10. Non fit plus vel minus in conclusione, quam fuit in præmissis cum argumento tertio d. spositum.

11. Conclusio imitetur partem debiliorem & ignobiliorem. *Itaq;*

Semper particularem præmissam sequitur conclusio particularis.

Negativam præmissam sequitur conclusio negativa.

Si qua negata præit, sequitur conclusio negans.

Si qua præit partic. sequitur conclusio negans.

12. Conclusio falsa præsupponit unam saltem præmissam falsam.

13. Conclusio in Syllogismo nunquam neganda est. *27. Con.*

Dialectica Lib. II.

14. **Consequentia bona nunquam negari debet.**

CAPUT XIV.

1. **Syllogismus est vel Manifestus, vel Crypticus.**

2. **Manifestus est, cujus dispositio manifestè cum naturali mentis collectione congruit.**

3. **Uterque vel simplex est, vel compositus. Ille dicitur Categoricalis: hic vero hypotheticus.**

4. SIMPLEX.

Syllogismus est, in quo quæstionis pars consequens (prædicatum, major terminus) disponitur cum argumento tertio in propositione: pars antecedens (subjectum, minor terminus) in assumptione.

5. **Dividitur syllogismus simplex, vel secundum affectiones Qualitatis & Quantitatis, vel secundum species.**

6. **Secundum Qualitatem est vel Affirmatus, vel Negatus.**

7. **AFFIRMATUS est, cujus omnes partes sunt affirmatæ; ut, *Omnis creatura est subjecta vanitati. Omnis homo est creatura. E. omnis homo est subjectus vanitati.***

8. **NEGATUS est, cujus altera præmissarum (vel propositio, vel assumptio) est negata cum conclusione; ut, *Imago Dei non est mortalis.***

E 2

Anima

Epitomes Præceptorum

Anima est imago DEI. Ergo anima non est mortalis.

9. Secundum Quantitatem syllogismus est, vel universalis, vel Particularis, cui subjungitur singularis sive proprius.

10. UNIVERSALIS est, cujus vel præmissæ, vel omnes partes sunt universales; ut, *Omne animal est substantia. Omnis homo est animal. E. omnis homo est substantia.*

11. PARTICULARIS est, cujus altera tantum præmissarum, vel propositio, vel assumptio, est particularis, cum conclusione; ut, *spiritus carnem & ossa non habet. Christus carnem & ossa habet. E. Christus non est Spiritus.*

12. Singularis sive PROPRIUS est, cujus utraq; præmissa est singularis sive propria; ut, *Socrates est doctus. Socrates est homo. E. quidam homo est doctus.*

CAPVT XV.

1. Figura Syllogismi simplicis est apta dispositio argumenti tertii (*medii termini*) cum partibus quæstionis.

2. Figure Syllogismi simplicis pro triplici argumenti tertii dispositione sunt tres: quarum singulæ plures concludendi modos admittunt.

3. Modus est dispositio propositionum syllogismi in debita quantitate & qualitate.

Quan-

Quantitate denotatur propositio universalis vel particularis Qualitate Affirmativa vel Negativa. Quantitas & Qualitas comprehenditur his versiculis:

*Barbara, Celarent, Prima, Darii, Ferioque
Celare, Camestres, Festino, Baroco, Secunda;
Tertia grande sonans edit Darapti, Felapton;
Adjungens Disamis, Datisi, Bocardo, Ferio
son.*

*Ubi: Asserit A. negat E. verum generaliter
ambo,*

Asserit I, negat O, verum specialiter ambo.

4. PRIMA FIGURA

est, in qua argumentum tertium est pars antecedens (*subjectum*) in propositione: pars consequens (*predicatum*) in assumptione affirmata.

5. Modi primæ figuræ sunt quatuor. Duo universales; *Barbara, Celarent*. Duo particulares; *Darii, Ferio*. Quibus adjiciuntur duo singulares sive proprii.

6. Primus modus universalis affirmatus est *Barbara*; qui habet omnes propositiones universales affirmatas; ut:

Bar Omne vitium est fugiendum.

ba O. Avaritia est vitium. E.

ra. O. Avaritia fugienda.

7. Secundus modus universalis negatus est *Celarent*; qui habet propositionem & conclusionem

G 4

tionem

Epitomes Præceptorum

Nonem universales negatas. Assumptionem
universaliter affirmatam; ut:

*Ce Nullus imperitus rerum est idoneus ad Rem-
publ. gubernandam.*

la Omnes adolescentes sunt imperiti rerum.

E.

*rent. Nullus adolescens est idoneus ad Rempubl.
gubernandam.*

8. Tertius modus particularis affirmatus est
Darj; cujus propositio est affirmata universa-
lis: Assumptio & conclusio affirmatae particu-
lares; ut:

Da Omnis dicendi peritus, est orator.

ri Cicero est dicendi peritus. E.

i. Cicero est orator.

9. Quartus modus particularis negatus est
Ferio; cujus propositio est universalis negati-
va, assumptio particularis affirmativa, Con-
clusio particularis negativa; ut:

Fe Nullus deceptor puellæ, est laudandus.

ri Demophoon est deceptor puellæ. E.

o. Demophoon non est laudandus.

10. Quintus modus sive 1. est singularis affir-
matus; qui habet omnes propositiones affir-
matas & proprias; ut:

Messias promissus est verus Deus & verus homo.

Christus est Messias promissus. E.

Est verus Deus & verus homo.

11. Sextus modus sive Proprius 2. est singula-
rio

Dialecticæ Lib. II.

ris negatus, qui omnes partes quidem habet proprias; propositionem verò & conclusionem negatas; assumptionem affirmatam; ut:

Vox clamantis in deserto, non est Christus.

Joannes est vox clamantis in deserto. E.

Joannes non est Christus.

Prima figura sunt hæ

CANONES.

1. In prima figura medius terminus est subjectum in majori, & prædicatum in minori.
2. In prima figura processus fit ab universali ad particulare; sive à genere ad speciem.

Itaque

In prima figura propositio major semper sit universalis, aut propria.

3. In prima figura assumptio semper sit affirmativa, nunquam negativa.

CAPIT. XVII.

I. SECUNDA FIGURA

simplicis Syllogismi est, in qua argumentum tertium (*medius terminus*) est consequens pars (*prædicatum*) in utraque præmissa, cum conclusione semper negata.

2. Modi hujus figuræ communes sunt quatuor: Duo universales: *Cesare, Camestres*: Duo particulares; *Festino, Baroco*. Quibus adduntur duo singulares sive proprii.

G 5

3. Prius

Epitomes Preceptorum

3. Primus modus universalis vocatur *Cesare*, qui propositionem & conclusionem habet universales negativas: assumptionem vero universalem affirmativam; ut:

Ce Nullus avarus est vir bonus.

Ca Omnis Philosophus vere Christianus est vir bonus. E.

re. Nullus Philosophus vere Christianus est avarus.

4. Secundus modus universalis est *Camestres*; qui propositionem habet universalem affirmativam: assumptionem & conclusionem universales negativas; ut:

Ca Omnia bona faciunt possessores meliores.

re. Nulle voluptates corporis faciunt possessores meliores. E.

stres. Nulle voluptates corporis sunt bonae.

5. Tertius modus particularis primus est *Festino*: qui propositionem habet universalem negativam, assumptionem particularem affirmativam, conclusionem particularem negativam; ut:

Fe Nullus dives plura cupit.

sti Euclio plura cupit. E.

no. Euclio non est dives.

6. Quartus modus particularis secundus est *Baroco*, qui propositionem habet universalem affirmativam, assumptionem & conclusionem particularem negativam; ut:

Ba.

Ba *Omnis qui peccat in Sp. S. desperat.*

ro *Petrus abnegando Christum non desperat. B.*

co. *Petrus non peccat in Sp. sanctum.*

7. Quintus modus specialis seu proprius primus est, qui utramq; præmissam habet propriam: propositionem verò & conclusionem negatas, assumptionem affirmatam; ut;

Agésilus non est pictus ab Apelle.

Alexander est pictus ab Apelle. E.

Alexander non est Agésilus.

8. Sextus & ultimus modus seu proprius secundus est, qui propositionem habet affirmatam, assumptionem verò & conclusionem negatas; ut:

Messias debuit baptizare Sp. S. & igne.

Joannes non baptizavit Sp. S. & igne. E.

Joannes non est Messias.

Secundæ figuræ sunt hi.

CANONES.

1. In secunda figura argumentum tertium sit consequens sive prædicatum in utraque præmissa, sive in propositione & in assumptione.

2. In secunda figura propositio semper sit universalis, aut propria, nunquam particularis.

3. In secundâ figurâ tantum fiunt Syllogismi negativi.

In secundâ figurâ conclusio semper sit negativa.

In secundâ figurâ ne sint meræ affirmantes.

In

Epitomes Præceptorum

In secundâ figurâ ex puris affirmativis nihil sequitur.

In secunda figura præmissarum altera est negativa.

CAPUT XVII.

I. TERTIA FIGURA

Syllogismi simplicis est, in quâ argumentum tertium (*medius terminus*) est pars antecedens (*subjectum*) in utraq; præmissa, *h. e.* in propositione & in assumptione, cum conclusione semper particulari.

Modi ejus sunt octo: Duo universales; *Darapti, Felapton*: Quatuor particulares, *Disamis, Datisi, Bocardo, Ferison*. Quibus adduntur duo singulares sive proprii.

3. Primus modus universalis affirmatus est *Darapti*, qui habet universalem propositionem & assumptionem, conclusionem particularem affirmatam; ut:

Da Omnis fides in Christum beat.

ra Omnis fides in Christum est donum Spiritus

S. E.

pti. Quoddam donum Sp. S. beat.

4. Secundus modus negatus universalis est *Felapton*, qui propositionem habet universalem negativam, assumptionem universalem affirmativam; conclusionem particularem negativam; ut:

Te

Dialecticæ. Lib. II.

Te Nullum opprobrium in Spiritum S. remittitur.

Ia Omne opprobrium in Spir. S. est peccatum.
E.

pton. Quoddam peccatum non remittitur.

5. Tertius modus affirmatus particularis primus est *Disamis*; qui propositionem & conclusionem habet particulares affirmativas, assumptionem universalem affirmatam; ut:

Di Quaedam charitas est sempiterna.

Ia Omnis charitas est affectio. E.

mis. Quaedam affectio est sempiterna.

6. Quartus modus affirmatus particularis secundus est *Darisi*: qui propositionem habet universalem, assumptionem & conclusionem particulares affirmatas; ut:

Da Omnis sapiens est laudabilis.

ti Quidam sapiens est pauper. E.

si. Quidam pauper est laudabilis.

7. Quintus modus Negatus particularis primus est *Bocardo*; qui propositionem & conclusionem habet particulares negativas, assumptionem universalem affirmativam; ut:

Bo Quidam esus carniū, si scandalum affert, non est liber.

car Omnis esus carniū est indifferens. E.

do. Quaedam res indifferens non est libera.

8. Sextus modus Negatus particularis secundus est *Ferison*; qui propositionem habet

UNIVERSA

Epitomes Præceptorum

universalem negativam, assumptionem particularem affirmativam, conclusionem particularem negativam; ut:

*Fe Nullus Pharisæismus est dignus cœlesti vitâ.
ri Quidam Pharisæismus est justitia. E.*

Ion. Quædam justitia cœlesti vitâ non est digna.

9. Septimus modus seu specialis primus est proprius affirmatus, qui constat omnibus particulis affirmatis; ut,

Abel est pressus cruce.

Abel est sanctus. E.

Quidam sancti sunt pressi cruce.

10. Octavus modus seu singularis secundus est proprius negatus, qui constat propositione & conclusione negatis, assumptione affirmata; ut:

Paulus non fuit rejectus à Deo.

Paulus fuit Israëlita. E.

Quidam Israëlitæ non sunt rejecti à Deo.

Tertiæ figuræ sunt hi

CANONES.

1. In tertiâ figura argumentum tertium sit antecedens in utraq; præmissâ.

2. In tertiâ figurâ assumptio semper sit affirmata.

3. In tertiâ figurâ semper sit processus à specie ad genus. *Itaq;*

4. In tertâ figurâ conclusio debet semper esse particularis aut propria, nunquam universalis. CA.

I. SYLLOGISMUS COM-
POSITUS

est, in quo tota quæstio est pars altera propo-
sitionis compositæ: argumentum (*tertium*) est
pars reliqua, quæ semper assumitur.

2. Assumere hic est, ita repetere in assum-
ptione alteram propositionis Partem sicut
erat in ipsâ propositione majori disposita,
affirmantem scilicet affirmatè, negantem verò
negatè.

3. Tollere verò est specialiter contradicere,
hoc est, quod in propositionis parte aliqua
affirmatur, negare; vel quod negatur, affirma-
re; ut, *Aut fide justificamur, aut operibus. At non
justificamur operibus. E. fide.* Hic in assumptio-
ne tollitur sive negatur consequens, quod in
majori fuit affirmatum.

Ejus sunt hi generales

CANONES.

1. In Syllogismo composito semper necesse
est eam quæstionem esse alteram propo-
sitionis partem: argumentum verò tertium, al-
teram.

2. In Syllogismo composito propositio sem-
per sit affirmativa, nunquam negativa.

3. Tertium argumentum seu medius ter-
minus

Epitomes Præceptorum

minus semper est assumptio, & altera pars
propositio, ex qua sumitur.

4. Syllogismus compositus est vel Connexus
vel Disjunctus.

5. SYLLOGISMUS CONNEXUS
est Syllogismus compositus, cujus propositio
est connexa. Connexiva autem propositio est,
quæ habet appositam conjunctionem *Si*: quæ
& *conditio* dicitur.

Ejus sunt hæ

CANONES.

1. In Syllogismo connexo evidentius signum
est, particula connexiva *Si*: sed tamen syllo-
gismus connexus est etiam absq; conditionali-
tate; ut, *Orto sole necesse est in hemisphærio etiam
diem esse. Sed jam ortus est. E. pro eo. Si sol ortus
est. Postquam homo privatus est imagine Dei, non
amplius eam habet, i. e. Si homo.*

2. Interdum propositio in connexis constat
relatione temporis sine conjunctione illâ
Grammaticâ; ut, *Quando homo currit, mo-
vetur. Sed currit. E. i. e. Si homo currit.*

3. Nonnunquam dispositio Syllogismi con-
nexi est cryptica & contracta; ut, *Si Deus est
animus, ut certè est, nobis colendus est.*

6. Estque duorum modorum primi, vel se-
cundi.

7. PRIMUS MODUS

Syllogismi connexi est, qui assumit anteco-
denti

Dialectica Lib. II.

Antecedens & concludit consequens; ut, *Petrus credit, salvabitur. Sed Petrus credit. Ergo Petrus salvabitur.*

Compendium sive Logotropos concludendi in hoc modo per certas formulas adhiberi potest; ut, *Sed illud: igitur hoc. Sed prius est verum: Ergo posterius. Verum antecedens. Ergo consequens.*

Connexi primi modi est hic

CANON.

In Syllogismo connexo primo à positione (assumptione, repetitione in assumptione) antecedentis ad positionem (conclusionem) consequentis V. C. At non contra. A positione seu assumptione consequentis ad positionem antecedentis valet consequentia; ut, *N. V. C. si Mopsus est doctus, est homo. At qui est homo. Ergo est doctus.*

8. SECUNDUS MODUS

Syllogismi connexi est, qui tollit consequens, ut tollat antecedens; ut, *Si per legem justificaremur, tum Christus frustra mortuus esset. Sed Christus frustra mortuus non est. Ergo per legem non justificabimur.*

Logotropos seu compendium concludendi hic est: *Non hoc: Ergo illud. Secundum falsum: Ergo illud. Secundum falsum: Ergo & primum. Consequens falsum: Ergo & antecedens.*

Connexi secundi est hic

CANON,

H

A re-

Epitomes Præceptorum

A remotione (destructione) consequentis ad remotionem (destructionem) antecedentis valet consequentia. At non contrà : A destructione antecedentis ad destructionem consequentis V. C. ut, *Si est homo, est animal. Sed non est homo. E. non est animal.*

CAPUT XIX.

I. SYLLOGISMUS DISJUNCTUS est Syllogismus compositus, cujus propositio est disjunctiva. Disjunctiva est, quæ habet præpositam particulam disjunctivam, *aut, sive, vel* hisq; æquipollentem aliam.

Ejus sunt hi generales

CANONES.

1. Syllogismo Disjuncto propositio sit partibus omnibus affirmata; ut, *Aut ex lege justificamur, aut ex fide. Sed non ex lege. E. ex fide.*

2. In Disjuncto membra sint necessaria & immediata.

3. In Disjuncto membra non sint subordinata.

4. In Disjuncto omnia membra perfectè & plenè enumerentur.

2. Syllogismi Disjuncti modi sunt duo primus Generalis, secundus Specialis.

3. GENERALIS sive

Primus modus Syllogismi disjuncti est, qui tollit unam, & reliquam concludit, hoc est, qui

qui

Dialectica Lib. II.

qui sive posterius negat tanquam falsum: alterum verò in conclusione tanquam verum concludit; ut, *Aut fide justificamur, aut operibus; at non operibus. E. fide.*

Disjuncti primi modi sunt hi

CANONES.

1. In Disjuncto primi modi assumptio semper esto negata, Conclusio autem affirmata; ut, *Aut dies est, aut nox est. Sed nox non est. E. dies est.*

1. A remotione unius ad positionem reliquæ partis V. C.

Scrupum afferens virgini, aut ducat, aut dotet.

Non ducet. E. dotabit.

4. SPECIALIS sive

secundus modus Syllogismi disjuncti est, qui assumit unum & tollit reliquum: hoc est, qui è membris propositionis unum in assumptione affirmat, sive prius, sive posterius, reliqua in conclusione negat; ut, *Aut fide justificamur, aut operibus, aut utroq. Sed sola fide justificamur. E. nec operibus, nec utroq. simul justificamur.*

Ejus sunt hi

CANONES.

1. In Syllogismo disjuncto secundi modi assumptio semper esto affirmata; conclusio sit negata.

2. A positione unius ad destructionem aliarum partium valet consequentia.

H a

C d

I. SYLLOGISMVS CRYPTICVS

est, cujus naturalis dispositio certis cryptis occultatur, vel immutatur.

2. Estque triplex, Enthymema, Prosylogismus, & Syllogismus inversus.

2. ENTHYMEMA

est Syllogismus imperfectus, cui pars aliqua deest, sive sit propositio, sive assumptio, sive conclusio.

4. Enthymema Syllogismi simplicis est, cum vel antecedens, vel consequens pars conclusionis repetitur in antecedente Enthymematis; ut, *Tyrannis est violenta. E. Tyrannis non est perpetua: Bona sunt expetenda. E. Virtus est expetenda.*

6. Enthymema Syllogismi compositi est, cum neutra pars conclusionis repetitur in antecedente Enthymematis, & fit solum ex assumptione & conclusione; ut, *Virtus est appetenda. E. vitium est fugiendum.*

7. Enthymemati subicitur Inductio & Exemplum.

8. INDUCTIO

est Syllogismus imperfectus, in quo ex collectione singularium inferitur universale; ut, *Grammatica usu comparatur: Rhetorica usu comparatur: Item Dialectica, Arithmetica. E. omnes artes usu comparantur.*

Indu

Dialectica Lib. II.

Inductionis sunt hi

CANONES.

1. Inductio debet colligere omnia singularia.
 2. Inductio debet vacare omni æquivocatione.
 3. Fundamentum consequentiæ in inductione est.
1. Quod individuorum collectio nihil aliud est, quàm generalis enunciat. o. 2. Quod partes simul sumptæ sunt realiter idem cum toto.

o. EXEMPLUM

est Syllogismus imperfectus, quo singulare unum per aliquod ejusdem generis singulare propter similem rationem confirmatur: seu, quâ quæstionis singularis medium (*argumentum tertium*) sumitur ab exemplo singulari; ut, *Israëlites puniti sunt propter idololatriam & scortationem. E. & nos puniemur. Abrahamus fuit fide justificatus. E. etiam credentes alij.*

Ejus sunt hi

CANONES.

1. De exemplis paribus & similibus idem est judicium.
2. In exemplis necesse est, ut indiv dua sint ejusdem generis, *h. e.* contineantur sub aliquo simili & universali. *Itaq;*
3. Cùm dissimilis est factorum, personarum & circumstantiarum ratio, non V. C. ut: *Paulus*

H 3

lus

lus persecutor Ecclesie fuit receptus in gratiam. **L**
& Julianus Apostata.

CAPUT XXI.

I. PROSYLLOGISMUS

est cryptus Syllogismi, cum præter propositionem, assumptionem & conclusionem Syllogismi principalis aliquid accedit.

2. Estque vel amplificans saltem, vel approbans.

3. Prosylogismus amplificans est, quo vel propositio vel assumptio, vel conclusio amplificatur ad occultandam artificiosam dispositionem; ut, *Turbatus non bene utitur ratione. Sicut enim oculus turbatus & relique partes corporis totumq; corpus à statu motum deest officio suo.*

Sapiens autem optime utitur ratione. Sicut animi munus est ratione recte uti. Nunquam igitur perturbatus est.

4. Prosylogismus approbans est alicujus præmissæ in principali Syllogismo quæ in dubium vocatur, vel vocari possit, approbatio; ut, *Imago Dei est immortalis. Nam mortale non potest esse imago immortalis. Anima est imago Dei, quia Moyses hominem ad imaginem Dei creatum esse ait. Anima igitur est immortalis.*

5. Ad Prosylogismum pertinet Sorites & Dilemma.

6. SO-

6. SORITES

est Syllogismus imperfectus, in quo per enthymematicam progressionem præmissæ plures coacervantur ita, ut ex parte primæ & ultimæ fiat conclusio; ut:

Quod bonum est, id est optabile:

Quod optabile est, id est expetendum:

Quod expetendum est, id est laudabile:

Quod laudabile est, id est honestum. E.

Quod bonum est, est honestum.

Sorita sunt hæc.

CANONES.

1. Sorites ad minimum constabit enunciationibus quatuor.

2. Omnes Soritæ debent esse affirmati.

Itaque

Soritæ negativi sunt vitiosi.

3. Si una Soritis propositio sophistica, fortuita vel falsa est, totus Sorites negatur.

7. DILEMMA

est Syllogismus imperfectus, quo questio duobus argumentis immediate contrariis, quorum alterum adversarius concedere necesse habet, concluditur: utrumvis autem adversarius concesserit, contra eum concluditur.

Ejusmodi sunt duo.

9. Primus modus est, cum in principali Syllogismo utrumque argumentum contrarium, cum questione ita disponitur, ut utroque negato

H 4

quæ

Epitomes Praeceptorum

quaestio negetur, & altera praemissarum dubia
prosyllogismo, quo utrumq; argumentū con-
cluditur, approbetur; ut, *Si homines possunt le-
gem Dei implere, aut electi eam implebunt, aut re-
probi. Sed nec reprobi implent eam, alioquin non da-
mnarentur: nec electi, alioquin non opus esset iis mor-
te Christi. E. nulli homines implent eam.*

10. Secundus modus est, cum in principali
Syllogismo alterum tantum argumentū con-
trarium concluditur, prosyllogismo autem
preoccupatur & refutatur illud argumentum,
quod adversarius contra assumptionem tan-
quam contrarium objicere poterat; ut, *si Ti-
tius improbus est, cur eo tam familiariter uteris &
non probus, cur eum accusas tam graviter?*

CANON de Dilemmate.

Si contrariae quae disjunguntur in Dilem-
mate, sunt immediata, & utrumq; est verum, &
utrumq; non facit pro adversario, Dilemma
firmum est.

CAPIT. XXII.

SYLLOGISMUS INVERSUS

est Syllogismus crypticus, in quo ordo natu-
ralis partium invertitur & transponitur. *Quic-
quid est spiritus, in spiritu etiam colendum. E. &
Deus est colendus. Qui Deus est Spiritus. Hic as-
sumptio ponitur post conclusionem: Homo est
ratione praeditus. E. est animal rationale. Nam
quic-*

Dialectica Lib. II.

quicquid ratione præditum est, illud est animal rationale. Hic propositio ponitur loco conclusionis.

Ejus est hic

CANON.

Ut singula ordine judicentur in Syllogismo in hujusmodi partium traiectione pars quælibet in naturalem artis locum redigenda est, propositio scilicet in primum, assumptio in secundum, conclusio in tertium.

Tantum de Syllogismo ejusdemq; affectionibus: superest Methodus.

Appendix.

DE SYLLOGISMO SOPHISTICO ET FALLACIIS.

1. Syllogismus Sophisticus est, cujus vel dispositio vel materia falsa sub specie veri decipit & fallit. *Dicitur vulgò Fallacia.*
2. In eodem autem spectatur vel 1. fallaciæ deprehensio: vel 2. ejusdem solutio.
3. Deprehenditur fallacia vel in forma vel in materia.
4. Fallacia formæ est, quando dispositio syllogistica violatur. *Dicitur vulgò fallacia consequentis.*
5. Fallacia materiæ est quando alterutra præmissarum, sive propositio, sive assumptio, falsa est, vel ambigua. H; 6. Fal

Epitomes Præceptorum

6. Fallacia materiæ est vel in dictione, vel extra dictionem.
7. Fallacia in dictione est, quum ambiguitas est in voce & sermonis genere.
8. Fallaciæ in dictione sunt quinque; 1. Æquivocatio. 2. Amphibologia 3. Compositio & Divisio. 4. Figura dictionis. 5. Accentus.
9. Fallacia Æquivocationis est, cum unius vocis ambiguitate fit deceptio. Dicitur Elenchus, sive Fallacia Homonymias; ut, Verbum est vox evanescens. Filius Dei est æterni Patris verbum. E. Est vox evanescens.
10. FALLACIA AMPHIBOLOGIÆ est cum plura verba errorem pariunt. Dicitur aliis ambiguitas Syntaxeos, cum constructio vocum non recte adhibita fallit; ut, Ajo te Æacidas Romanos vincere posse. Nunc Romanos invadam. E. vincam.

11. FALLACIA COMPOSITIONIS & Divisionis

est, cum vel componuntur disjungenda, vel dividuntur conjungenda. Inde dicitur Fallacia compositionis: hinc Fallacia divisionis, ut, Duo & tria sunt paria & imparia. Quinq; sunt duo & tria. Ergo Quinq; sunt paria & imparia.

12. FALLACIA FIGURÆ DITIONIS est, cum vocis nativa significatio cum artificiali

ciali

ciali confunditur; ut, *Columba volat. Columba est generis Fœminini. E. Genus Fœmininum volat.*

13. FALLACIA ACCENTUS

est, cum ex accentu diphthongi aut pronuntiatione: vitium oritur; ut, *Quod conditur, bene sapit. Urbs conditur. Ergo bene sapit.*

14. FALLACIA EXTRADICTIO-

NEM

est, quum ambiguitas est in rebus.

15. Fallaciæ extra Dictonem sunt sex. Accidentis 2. A dicto secundum quid ad dictum simpliciter. 3. secundum non causam ut causam. 4. secundum plures interrogationes. 5. Petitio principii. 6. Ignoratio Elenchi.

16. FALLACIA ACCIDENTIS

est, cum ex accidente quopiam vitium oritur. Aliàs per accidens ut, *Quicquid seditiones movet, illud est abolendum. Evangelium movet seditiones. Ergo est abolendum.*

17. FALLACIA A DICTO SECUN-

dum quid, ad dictum simpliciter est, cum ex præmissis limitatis & restrictis, conclusio simpliciter absoluta sine ulla limitatione infertur; ut, *Qui minor est patre, non est Verus Dominus. Christus est minor patre. Ergo Non est Verus Deus.*

18. FAL-

18. FALLACIA SECUNDUM NON
Causam, ut Causam,

est, cum pro causa ponitur, quæ causa non est:
vel cum falsa Causa sumitur pro vera. Dicitur
Aristoteli τὸ μὴ αἰτιῶν ὡς αἰτιῶν vel ἀναίτιον;
Tu simul bibis. Ergo turbas aquam.

19. FALLACIA SECUNDUM PLU-
res Interrogationes

est, cum pro una questione ad discutiendum
proposita plures implicentur & confundun-
tur, ut, *Eona opera sunt necessaria & à Deo præce-
pta. Ergo justificant.*

20. PETITIO PRINCIPII

est, cum incerta per ea quæ pariter incerta
sunt confirmare volumus, Græcè dicitur τὸ
τὸ ἐκ τῶν λεγόμενων εἶναι; ut, *Mortui sunt invocan-
di. Quia à pluribus longo tempore invocati fue-
runt.*

21. IGNORATIO ELENCHI

est, quandoque aliquid argumento deest,
quò minus adversarium, convincat. Dicitur
Græcè ἡ ἄγνοια ἐλέγχου.

22. SOLUTIO FALLACIARUM

est vel Formæ vel Materiæ.

23. Solutio formæ est rejectio Syllogismi in-
dicato canone Syllogistico, in quem ejus for-
ma sive dispositio peccet.

24. So-

Dialecticæ Lib. II.

24. Solutio materiæ est vel dictio in voce
vel extra dictionem in re.

25. Solutio dictionis est, quando vocem
simplicium ambiguitas & Coniunctarum am-
phibolia ostenditur, distinguitur & explica-
tur.

26. Itaq; hic locum habet **RESPONSIO
PER DISTINCTIONEM.**

27. Solutio extra dictionem est, quando res
ipsæ legitimè dijudicantur.

28. Ea; potissimum fit vel 1. per in-
versionem, vel 2. per inversionem, vel 3. per in-
terrogationem, vel 4. per affirmationem. Concessionem
vel 5. per inversionem, retorsionem, vel 6.
per deductionem ad absurda.

CAPUT XXIII.

I. METHODUS

est dianoia variorum axiomatum homoge-
neorum à generalibus ad specialia procedens.

Ejus sunt hi generales.

CANONES.

1. Processus Methodi ordinem rerum natu-
ralem imitetur. Naturam enim in ordinando
sequimur.

2. In Methodo præcedant. 1. naturà pr ora.
2. simpliciora. 3. notiora, manifestiora, clario-
ra.

ra

Epitomes Præceptorum

2. generaliora, universaliora, communiora: sequantur naturâ posteriora, composita, obscuriora, specialiora.

3. Membra Methodi sint varia, sed tamen finita & determinata.

4. Methodi membra omnia sint homogenea.

5. Methodi membra transitionum forma seu vinculo legitime connectantur.

6. In Methodo nulla pars desit, nulla superflua.

7. In Methodo non immisceantur declarationes ex aliis; neque axiomata negata, atque tributa communia ponantur.

2. Methodus naturaliter est unica tantum, modi verò ejusdem distincti sunt varii.

5. Est vel Universalis vel Particularis.

4. UNIVERSALIS est, qua integrum discipline (scientiæ, artis) alicujus Systema legitime disponitur.

6. Methodus SYNTHETICA est, quæ ab universali ad particularia, & à simplicibus procedit ad composita. Talis est in scientiis Theoreticis, utpote Physica, Metaphysica, Mathematica.

7. Methodus ANALYTICA est, quæ procedit à fine ad principia, à compositis ad simplicia.

Talis est in disciplinis practicis, utpote Ethica, Medicina, Architectonica, aliisque artibus operativis.

Et c.

Dialectica Lib. II.

CAPUT XXIV.

Methodus particularis est, qua certum aliquod & speciale thema disponitur.

2. Estq; vel thematis Simplicis, vel Compositi.

3. Methodus thematis simplicis est, qua thema simplex legitime tractatur.

4. Methodus thematis conjuncti est, qua thema conjunctum legitime pertractatur.

F I N I S.

Johnes
articulans
vofita. Ten
Ma. 2242
us. 1. 111
1212. 1. 1
1212. 1. 1
1212. 1. 1

m
P. Latree B 588

